

RådRum

RådRum

RUM FÖR RÅD
OCH EGENMAKT

Rapport från ett följeforskningsuppdrag

Följeforskare: Jens Sjölander

Projektperioden 2016–2019
har finansierats av Asyl-,
migrations- och integrations-
fonden (AMIF).

EUROPEISKA UNIONEN
Asyl-, migrations- och
integrationsfonden

Följeforskare: Jens Sjölander
jenssjolander@gmail.com

Forskningsrapporten kan laddas ner från [radrumsverige.se/Om RådRum/Material](http://radrumsverige.se/Om_RådRum/Material) och hutskane.se/RådRum

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning av rapportens huvudresultat	4
Inledning	6
Bakgrund samt precisering av uppdragets inriktning och genomförande	8
Uppdragets arbetssätt	9
Vad gör RådRum?	11
Vad handlar besöken på RådRum om?	12
Vem är RådRums besökare?	12
Vilka myndigheter eller organisationer ansvarar för de frågor som RådRums besökare kommer med?	13
RådRums finansiering, organisering och samverkan	13
Varför RådRum?	15
Samverkan och samverkanslogiker	16
Samverkan med kommuner, myndigheter samt externa organisationer	17
Rådgivarnas syn på RådRum	20
Vem är rådgivare?	20
Arbetslivsrelaterade kompetenser, ökad inkomst och samhällskunskap	21
Kunskaper i svenska och kunskaper om samhället	21
Mellanmänsklig tillit och tillit till det politiska systemet	23
RådRums roll och självständighet	25
Hälsa och delaktighet	26
RådRums betydelse för besökarna	27
Slutdiskussion om RådRums värde, resultat och effekter	29
Referenslista	31

Sammanfattning

SAMMANFATTNING AV RAPPORTENS HUVUDRESULTAT

I denna del redovisas resultat från ett följeforskningsuppdrag som under perioden våren 2017 till mars 2019 följt verksamheten RådRum. Huvuddragen i uppdraget har bestått i att belysa de värden, resultat och möjliga effekter som en verksamhet som RådRum har för besökarna, deltagande organisationer och samhället.

RådRum är ett samverkansprojekt mellan Hållbar Utveckling Skåne, IM Individuell Människohjälp, Sensus studieförbund region Skåne-Blekinge och region Stockholm-Gotland, Malmö stad samt Region Skåne. Under perioden augusti 2016 till juni 2019 har verksamheten huvudsakligen finansierats av den Europeiska Asyl-, migrations-, och integrationsfonden, AMIF. RådRum erbjuder kostnadsfri frivilligbaserad rådgivning till primärt nyanlända immigranter från länder utanför EU. Hos RådRum får nyanlända individer hjälp och stöd att navigera sina liv i mötet med det nya landet. Den genomsnittliga besökaren är en man från ett land utanför EU som befinner sig i etableringsfasen och som sökt sig till RådRum för att komma i kontakt med en myndighet, oftast Migrationsverket, Försäkringskassan eller kommunal förvaltning. Stödet handlar huvudsakligen om praktiska ting, så som stöd att fylla i en viss blankett, eller hjälp att ta en direktkontakt med den myndighet, kommun eller organisation som ärendet berör. RådRum erbjuder vidare stöd och information på några av besökarnas modersmål. Den genomsnittliga besökaren gör mellan ett och fem besök på RådRum och varje besök varar i snitt mellan 15 och 30 minuter. Stödet ges i form av hjälp till självhjälp där besökarna på sikt förväntas bättre kunna hantera de ärenden som de hänvänder sig till RådRum med. Under perioden 2014–2018 så har RådRum haft 12 467 besök¹.

Intervjuer och samtal med RådRums besökare pekar på att de ser RådRum som en värdefull verksamhet där de många gånger får ett stöd som de annars inte fått någon annanstans. Verksamheten har under perioden utvecklats och flera RådRum har startats. Idag finns ett RådRum på 17 platser i 11 kommuner i Skåne och Stockholmsområdet.

Rådgivningen ges av en blandad grupp frivilliga bestående av å ena sidan väletablerade svenskar och å andra sidan nyanlända svenskar med egen erfarenhet av att vara nyanländ och med många gånger svagare förankring i det svenska samhället. Sammansättningen av rådgivare återspeglar verksamhetens ambition att erbjuda ett såväl språkligt som kulturellt mångfacetterat stöd till nyanlända, samtidigt som individer med en svagare förankring i det svenska samhället genom rollen som rådgivare ges en möjlighet till att stärka sitt CV, träna sin svenska och lära sig mer om det svenska samhället.

Intervjuer med projektledare och representanter från verksamhetens styrgrupp påvisar en samsyn om RådRum som ett i relation till den offentliga sektorn, komplementärt stöd till nyanlända. Synen på RådRum tycks dock variera, delvis beroende på vilken sektor i samhället som respondenten kommer ifrån. Representanter för den offentliga sektorn betonar RådRums värde i termer av något som de inte nu mäktar med, och representanterna för den idéburna sektorn betonar RådRum som något eget och unikt. Skillnaderna i synen på RådRum kan ses som ett uttryck för RådRums hybrida karaktär, där olika synsätt och logiker möts och samspelar. Skillnaden kan även förstås som ett uttryck för synen på RådRum, och avvägningen mellan att å ena sidan utgöra en röst för nyanländas rättigheter och intressen och å andra sidan erbjuda en tjänst som främjar samhällets integrering av nyanlända in i det svenska samhället.

Intervjuerna indikerar att mer insatser krävs för att tydligare koppla RådRums aktiviteter till de deltagande organisationernas ordinarie verksamheter. En central utmaning i detta avseende är att finna en balans mellan deltagande organisationernas vilja att genom RådRum utveckla nya arbetsformer samt att stödja de deltagande organisationernas reguljära verksamheter. Denna spänning mellan "business as usual" och att tänka nytt är inte unik för RådRum utan ett vanligt tema som drabbar de flesta projekt och nya initiativ (Fred 2018). Avgörande för hur denna balans kommer att utveckla sig blir möjligheterna att långsiktigt finna ett uppdrag och verksamhets- och finansieringsform i enlighet med projektets i grunden sektorsöverskridande och hybrida karaktär. Intervjuer med representanter från kommun och myndigheter visar på att de ser RådRum som en värdefull samarbetspart i samhällets insatser att välkomna nyanlända, där de ger ett individnära och holistiskt stöd som de många gånger inte hinner med. Intervjuerna pekar dock på svårigheten att entydigt avgöra och värdera RådRums insatser, i relation till kommunens och myndigheternas uppdrag, och att samverkan kan utvecklas i syfte att stärka kopplingen mellan respektive organisationers uppdrag och mål.

I syfte att öka kunskapen om rådgivarna, deras syn på RådRum samt vad engagemanget som rådgivare medfört, gjordes intervjuer med rådgivare och en enkät sändes ut till RådRums samtliga rådgivare. Resultaten pekar övergripande på att många rådgivare ser RådRum som en värdefull del av deras liv och som ett nödvändigt och komplementärt stöd till samhällets reguljära stöd. Rådgivarnas engagemang präglas övergripande av en önskan att hjälpa andra. Dock framstår kopplingen till arbetsmarknaden som övergripande svag, men något starkare för rådgivare med egna erfarenheter som nyanländ. Nyanlända

frivilligrådgivare anser i högre grad än frivilligrådgivare födda i Sverige att RådRum ökat deras möjligheter att få jobb, ökat deras kunskaper om det svenska samhället samt stärkt deras tillit till svenska myndigheter och organisationer. Svaren pekar även på att utrikesfödda frivilligrådgivare uppvisar en något lägre grad av mellanmännisklig tillit, men att tilliten till svenska myndigheter och organisationer, liksom det politiska intresset ökat genom deras engagemang i RådRum.

Beträffande verksamhetens resultat och effekter så möjliggör den data som projektet har inte en uppföljning med avseende på effekt. Helt säkert är heller inte om detta egentligen är i enlighet med RådRums ambition att erbjuda ett stöd, bortom det myndighetbaserade stödet och med hänsyn till individens integritet. Projektet dokumenterar alla besök men med ett minimum av uppgifter på individnivå. Fokus i uppdraget när det gäller besökarna kom således snarare att kretsa kring frågan om hur besökarna, rådgivarna och verksamhetsparterna samt externa samverkansparter ser på RådRum och de värden de skapar, med målet att med denna grund i verksamhetens nästa fas, bättre kunna adressera frågan om insatsens effekt. Med det sagt är det viktigt att poängtera de såväl metodmässiga, som trovärdighetsmässiga svårigheter som finns i att dokumentera effekt när det gäller en insats som RådRum. Ett särtecken för RådRum är nämligen att några av RådRums resultat och effekter såsom att få arbete, utbildning eller bättre stöd, alltid uppstår någon annanstans än hos RådRum, och således inte blir ett synligt resultat inom RådRums verksamhet. I syfte att fånga RådRums effekter krävs det således att dokumentation och uppföljning i vissa avseenden görs i samarbete mellan RådRum, kommunen och en myndighet så som Arbetsförmedlingen.

¹ Under 2017 och 2018 har omkring 4 000 besök tagits emot årligen i rådgivningen

Inledning

*The Citizens Advice Bureaux make the world appear to many citizens in distress to contain some element of reason and friendship. The adviser at a Citizens Advice Bureau is only a fellow citizen with time and knowledge and, if he is worthy of his position, with infinite patience.*²
Lord Beveridge, 1948

Året var 1939 och Europa stod på randen till ännu ett världskrig. Den tredje september 1939 förklarar Storbritannien och Frankrike krig mot Tyskland och dagen efter bildas Storbritanniens första "Citizen Advice Bureau" (CAB) med ett särskilt uppdrag att bistå Storbritanniens medmänniskor i olika ärenden som påkallades av krigets vedermödor. Diskussionerna om behovet av CAB hade dock initierats redan 1935 av den brittiska regeringen, som ett möjligt svar på medborgarnas behov av stöd att navigera i mötet med den framväxande välfärdsstaten³. Under de kommande åren startades det upp CAB på flera platser i Storbritannien, men även i andra länder så som Nya Zeeland. Inspirerad av CAB startas det första RådRum upp i Sverige i Kristianstad 2014. Fler RådRum har sedan startats upp och idag finns totalt 17 RådRum i 11 kommuner i Skåne och Stockholmsområdet. Idag finns RådRum i Eslöv, Helsingborg, Hörby, Höör, Kristianstad (rådgivning på 3 platser), Lund (2 platser), Malmö (3 platser), Sollentuna, Stockholm-Södermalm (2 platser), Simrishamn och Bromölla.

Syfte och mål för RådRums verksamhet anges i följande tre ledord:

- **Rättigheter:** ökade möjligheter att ta tillvara sina rättigheter i lika stor utsträckning som resten av befolkningen.
- **Inkludering:** möjlighet till språkutbildning, tillgång till ett socialt sammanhang, ökad kulturförståelse, ett stärkt personligt nätverk och personlig utveckling.
- **Etablering:** ökade möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden, tillgång till värdefulla nätverk och möjlighet att bidra till samhället genom ideellt engagemang.

Målgruppen för verksamheten var ursprungligen, liksom den brittiska förlagan, i princip alla som önskar stöd⁴. I praktiken har projektet dock inriktat sig mot nyanlända migranter från länder utanför EU (tredjelandsmedborgare) och deras behov av stöd och information. Denna avsmalning av verksamhetens målgrupp genomfördes som en konsekvens av val av finansierare. Under verksamhetens första fas (2013–2015) finansierades RådRum till stor del av europeiska integrationsfonden, och under nuvarande period (2016–2019) av Asyl-, migrations- och integrationsfonden (AMIF). Båda dessa finansierares stöd riktar sig enbart till insatser för migranter från länder utanför EU⁵. Det är dock viktigt att hålla i åtanke att den ursprungliga och för verksamheten önskade målgruppen, liksom den brittiska förlagan är bredare och innefattar alla som bor eller vistas i Sverige. Ett lika viktigt påpekande är att gruppen nyanlända utgör målgrupp för RådRum i två bemärkelser: dels som besökare, dels som rådgivare där de genom sitt engagemang i RådRum ges en möjlighet att stärka sina möjligheter till självförverkligande och inkludering, t.ex. genom studier, arbete eller ökade kunskaper om det nya landet.

Parterna bakom RådRum är den ideella medlemsföreningen Hållbar Utveckling Skåne, den idéburna organisationen IM Individuell Människohjälps (IM), Sensus studieförbund region Skåne-Blekinge och region Stockholm-Gotland, Malmö stad samt Region Skåne. Malmö universitet och Mötesplats Social Innovation (MSI) deltog tidigare i samarbetet och bidrog med kunskapsstöd, processtöd samt följeforskning. Huvudmannskapet för verksamheten ligger för närvarande hos Hållbar Utveckling Skåne, men kommer

framledes att övergå till IM. Partnerskapet presenteras som en kunskapsallians, där deltagande parter deltar utifrån sina respektive styrkeområden och kompetenser. I detta partnerskap säkras Malmö stad och Region Skåne kopplingen till den institutionella politiska systemnivån, samtidigt som båda och främst Malmö stad även varit mycket aktiva i projektets

operativa del. Sensus har i enlighet med sitt folkbildningsansvar, huvudansvar för utbildning av frivilligrådgivare och IM rollen som frivilligvårdare. RådRum drivs idag genom ett antal olika verksamhetsformer, vart och ett med olika typer av finansiering och reglering⁶. Mer om dessa olika former presenteras vidare i en senare del av rapporten.

² För många människor i utsatthet, erbjuder The Citizens Advice Bureaux, en möjlighet till ett mer vänskapligt och rättvist möte med samhället. Rådgivaren är blott en medmänniska med tid och kunskap och, om hen hedrar sitt uppdrag, ett oändligt tålamod”. Lord Beveridge, 1948

³ <https://www.citizensadvice.org.uk/about-us/how-citizens-advice-works/who-we-are-and-what-we-do/history-of-the-citizens-advice-service/>

⁴ I den brittiska förlagan är målgruppen generellt och omfattar alla personer (people) som vänder sig till Citizen Advice Bureau för att få hjälp.

⁵ I AMIF fondens bestämmelser stadgas det att: Fondmedel från Asyl-, migrations- och integrationsfonden kan endast delas ut till projekt som bedrivs med tredjelandmedborgare som målgrupp. Tredjelandmedborgare är personer som är medborgare i ett land utanför EUs medlemsstater. Även personer som kommer på anknäytning till Sverige kan vara målgrupp i projekten under förutsättning att de är dubbelt medborgarskap, till exempel är medborgare i både tredjeland och inom EU, är inte målgrupp för Asyl-, migrations- och integrationsfonden - <https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/EU-fonder/Fragor-och-svar>

⁶ http://radrumsverige.se/?page_id=1467

Bakgrund samt precisering av uppdragets inriktning och genomförande

Genom denna rapport slutredovisas resultat av ett följeforskningsuppdrag som följt RådRum från och med februari 2017 till och med mars 2019. Uppdraget har bestått i att belysa de värden, resultat och möjliga effekter som en verksamhet som RådRum har för besökarna, deltagande organisationer och samhället. Följeforskningen har även innefattat att diskutera civilsamhällets roll och uppdrag när det gäller integrationsfrämjande insatser som görs i samverkan mellan det civila samhället och det offentliga systemet, samt att ge RådRum stöd att utveckla arbetssätt och rutiner som på sikt möjliggör en mer systematisk uppföljning av verksamhetens resultat och effekter. Analysen av RådRum utgår ifrån RådRums egen syn på sin förändrings- eller programlogik men även från andra teoretiska synsätt om det civila samhällets roll och funktion inom ramen för ett föränderligt samhällskontrakt. Med programlogik avses en beskrivning av de antaganden och mekanismer som en verksamhet, projekt eller insats vilar på samt deras potentiella resultat och effekter (Vedung 2009). En utgångspunkt för analysen av RådRum är också att RådRum utgör ett uttryck för andan i de överenskommelser som ingåtts mellan företrädare för stat, region eller kommun och representanter för det civila samhället.

Fenomenet med överenskommelser har tolkats som ett uttryck för en övergripande förskjutning i den politiska styrkedjan, från hierarkisk styrning till nätverksstyrning – ”gouvernement to governance” (Johansson, Kassman och Scaramuzzino, 2011) och en möjlig omförhandling av den traditionella

skandinaviska välfärdsmodellen i riktning mot en mer liberal utformning (Wijkström 2012). I en nordisk kontext har värdet av den idéburna sektorn haft en tydlig betoning på dess demokratifrämjande funktioner (voice) där värden som självständighet betonats (ibid.) samtidigt som produktion och finansiering av välfärd i huvudsak skett inom ett offentligt huvudmannaskap. Denna uppgiftsfördelning (eller samhällskontrakt) mellan den offentliga och idéburna sektorn, har kallats för den skandinaviska modellen (ibid.) och avviker ifrån andra länder så som Tyskland, där den idéburna sektorn historiskt ålagts ett större ansvar för såväl produktion som finansiering av välfärd. Uppgiftsfördelningen har förändrats över tid och den idéburna sektorn har sedan 1990-talet blivit föremål för ökad statlig styrning och organisatorisk utveckling (hybridisering), där nya former som kombinerar logiker hämtade från idéburen sektor, marknad och offentlig sektor på nya sätt kan beskrivas i termer av en omförhandling av samhällskontraktet (ibid.). Utvecklingen av överenskommelser kan beskrivas som en del av denna process, men även som ett instrument för ökad dialog och klargörande om just samhällskontraktets innehåll och gränser (Reuter 2012).

Mot denna bakgrund framstår RådRum som en hybrid verksamhetsform i mellanrummet mellan olika sektorers logiker (ibid.). Hybrida organisationer kan även beskrivas i termer av sociala innovationer som uppstår som en följd av att befintliga (och ibland nya) resurser kombineras på nya sätt i syfte att adressera en given samhällsutmaning (Lindberg 2017).

Uppdragets arbetssätt

I enlighet med anbudsfrågan skulle uppdraget ha karaktären av följeforskning⁷ eller lärande utvärdering med syfte att utifrån en forskningsbaserad kunskap och metod främja utveckling och lärande i projektet (Johansson 2008). Metodologiskt har uppdraget innefattat följande delar:

- Intervjuer med representanter för projektets styr- och arbetsgrupp
- Platsbesök innefattande intervjuer och samtal med samordnare, rådgivare samt besökare
- Enkät till verksamhetens rådgivare
- Workshops med praktiker inom integrationsområdet i Malmö och i Kristianstad
- Analys av projektets egen statistik och dokumentation

Det empiriska fältarbetet har främst bedrivits i Kristianstad kommun och Malmö stad, men enstaka nedslag gjordes även på RådRum i Simrishamn och Lunds kommun samt i Stockholm stad⁸. Intervjuer har gjorts med samtliga RådRums samtliga styrgruppsrepresentanter, projektledare samt några av RådRums samordnare och rådgivare (4 samordnare och 6 rådgivare). Flera samtal har även gjorts med samordnare och rådgivare under mina platsbesök. Intervjuer har vidare gjorts med kommunala tjänstemän i Kristianstad, Lund och Malmö samt representanter för Arbetsförmedlingen om deras syn och erfarenheter av RådRum (6 intervjuer). Intervjuer och samtal med besökare gjordes främst under besöken i Kristianstad och totalt sett intervjuade jag och samtalande med ett 20-tal besökare. Intervjuerna och samtalen var semi-strukturerade och syftade till att utifrån uppdragets frågeställningar, utforska erfarenheter av RådRums verksamhet, organisering och resultat. I samarbete med projektledaren arrangerades två workshops (en i Malmö och en i Kristianstad) där olika organisationer med egen verksamhet riktad till nyanlända samt representanter från kommunen bjöds in för att diskutera erfarenheter av sin praktik och samverkan inom integrationsområdet. Inramningen av dessa workshoppar gjordes med utgångspunkten ”en målgrupp, många insatser”, där syftet var att

närmare förstå vem som gjorde vad, hur de insatser som gjordes följdes upp och vilka värden man menade insatserna gav för den gemensamma målgruppen, nyanlända. Data har även analyserats ur RådRums egen statistik och dokumentation. RådRums möten med besökarna dokumenteras genom ärendeblad som rådgivare och samordnare upprättar efter varje besök.

Ärendebladet dokumenterar information kopplat till fyra breda kategorier:

- a) Uppgifter om vem besökaren är och var besökaren kommer ifrån – kön, ålder, inom EU eller utanför EU etc.
- b) Uppgifter om vilken myndighet eller organisation som ansvarar för frågan som besökaren har ställt till RådRum
- c) Uppgifter om vilken hjälp eller stöd som besöket handlat om – fylla i blankett, kontakta myndighet etc.
- d) Fritext för närmare beskrivning av ärendet

Ärendebladet har under följeforskningsprojektet ändrats och utvecklats ett antal gånger. Som namnet antyder är ärendebladet kopplat till ärende eller besök och inte till individ. Längre var det således svårt att ur besöksstatistiken härleda antal unika besökare. Sedan september 2017 har det dock varit möjligt att se hur stor andel av besöken som besökt RådRum för första gången vilket gör det möjligt att redovisa antal förstagsbesökare, samt fördelningen mellan de som besöker RådRum mer sällan och de som kommer oftare. Sedan mitten av 2018 har RådRum även infört rutiner för att kunna säkerställa att antal unika besökare kan verifieras⁹. RådRums val att inte genomgående dokumentera insatser så att det enkelt går att koppla ärende till person över tid är ett från verksamhetens sida medvetet val i syfte att främja besökarnas sekretess och integritet. RådRums dokumentationsstrategi medför dock implikationer för möjligheterna att testa och verifiera delar av projektets egen förändringslogik. Inom ramen för detta uppdrag har det således inte varit möjligt att verifiera RådRums effekter med avseende på RådRums besökare. Snarare

har uppdraget i huvudsak kommit att kretsa kring frågan om de värden som RådRum ger uttryck för samt rådgivarnas och besökarnas syn på verksamheten. I syfte att undersöka rådgivarnas syn på RådRum och vad de fått ut av sitt engagemang, sändes en webenkät ut till samtliga RådRums rådgivare. Enkäten konstruerades i samarbete med projektledare och projektets samordnare och syftade till att öka kunskapen om vilka rådgivarna är, hur de ser på rådgivningen, samt i vilken mån rådgivarnas svar överensstämmer med RådRums egen syn på verk-

samheten. I enkäten ombads således rådgivarna ta ställning till ett antal påståenden om RådRums roll, organisering och värde. Totalt 281 rådgivare fick enkäten och samordnarna vid olika RådRum bistod vid behov rådgivarna att besvara enkäten. 77 personer besvarade enkäten efter att en påminnelse sänts ut. Svarsfrekvensen (27%) är således låg och svaren bör tolkas därefter. Många av dem som fick enkäten är troligtvis inte längre verksamma rådgivare, vilket till viss del kan förklara den låga svarsfrekvensen.

⁷ Begreppet följeforskning är ett relativt nytt begrepp som, bl.a. som ett led av EU:s vilja att utveckla kunskap kopplat till medel finansierade av EU:s strukturfonder, ibland kom ett ersätta begreppet utvärdering. Skillnaden mellan följeforskning och utvärdering brukar anses vara följeforskningens tydligare fokus på lärande och process, liksom dess koppling till en mer deltagarbaserad aktionsforskningstradition (Johansson 2008).

⁸ Valet att huvudsakligen fokusera på Malmö stad och Kristianstad kommun, gjordes utifrån en kombination av vad som var görbart och lämpligt med tanke på projektets omfattning. Min övriga verk-

samhet bedrivs i stor utsträckning i Malmö och Kristianstad kommun är den kommun som haft RådRum under längst tid och således den plats där det finns längst erfarenheter av RådRums verksamhet. Valet har även möjliggjort jämförelser mellan RådRums verksamhet mellan en större och mindre kommun i Skåne.

⁹ RådRums finansiär AMIF ställde som krav på utbetalning av medel att RådRum kunde garantera att aktiviteter finansierade genom AMIF endast riktade sig till tredjelandsmedborgare, dvs individer som är födda i ett land utanför EU, samt att dokumentationen kunde verifiera unika individer ur målgrupp.

Vad gör RådRum?

RådRums verksamhetsidé motsvarar i stort den tidigare omnämnda brittiska förlagan, CAB, vars beskrivning stadgar att:

*"Citizen Advice Bureau provides free, independent, confidential and impartial advice to everyone on their rights and responsibilities. It values diversity, promotes equality and challenges discrimination. Its aims are to provide the advice people need for the problems they face, and to improve the policies and practices that affect people's lives"*¹⁰ (Fischer 2009).

I likhet med den engelska förlagan så är RådRum en i förhållande till det offentliga systemet, komplementär rådgivningsverksamhet för nyanlända, med hemvist i det civila samhället (idéburna sektorn). RådRums besökare är primärt migranter från länder utanför EU (tredjelandsmedborgare) med behov av hjälp och stöd i olika frågor som påverkar deras liv och vardag. Rådgivningens syfte är att stärka besökarnas möjligheter att själva tillvarata och hantera sina rättigheter och skyldigheter i samhället. Rådgivningen ges av frivilliga rådgivare med en grundutbildning innefattande bland annat grundläggande kunskaper om asyl- och etableringsprocessen, det svenska samhället, samtalsmetodik och bemötande¹¹. RådRums ideal är att sammansättningen av rådgivare i så stor utsträckning som möjligt med avseende faktorer som språk och ursprung, skall spegla sammansättningen hos RådRums besökare samt motsvara sammansättningen i det svenska samhället. Målsättningen är således att hälften av rådgivarna skall vara personer som är väletablerade i Sverige och att andra hälften är nyanlända personer med en mindre etablerad ställning i det svenska samhället.

Sammansättning av rådgivare speglar RådRums ambition att **a)** erbjuda rådgivning på nyanländas eget språk samt av **b)** personer som delar liknande erfarenheter som besökarna samtidigt som **c)** mer väletablerade svenskar har värdefulla kunskaper om det nya landet och att **d)** nyanlända men ännu inte etablerade svenskar genom att bli rådgivare ges en chans att träna sin svenska och få erfarenheter som ökar deras möjligheter till vidare etablering i form av

exempelvis anställning. Rådgivningen antas alltså ge olika positiva effekter för såväl besökare och tidigare nyanlända rådgivare, som för samhället i stort.

I takt med att fler RådRum har öppnats och verksamheten blivit mer etablerad, så har antalet besökare ökat. Så här ser besöksstatistiken ut sedan projektet drog igång 2014.

Tabell 1: Antal besök till RådRums rådgivning, per år (juni 2014–december 2018)

År	Antal besök
2014	85
2015	1 388
2016	2 183
2017	4 195
2018	4 616
Totalt	12 467

Antal besök för hela perioden ökade, vilket främst berott på att antalet RådRum under perioden ökade och startades upp på fler platser men också som ett led av att RådRum med tiden blivit mer känt. Nedan ses totalt antal besök under hela perioden, uppdelat på kön och kommun.

Tabell 2: Antal besök per ort och uppdelat på kön sedan start till slutet av 2018 (3:e december 2014–december 2018)

	Han	Hon	Hen	Par	Total (%)
Bromölla	113	30	0	0	143 (1,5)
Eslöv	83	60	3	1	147 (1,5)
Helsingborg	123	132	0	0	255 (2,6)
Hörby	98	76	4	6	184 (1,9)
Höör	5	5	0	2	12 (0,1)
Kristianstad	3 771	1 720	1	0	5 492 (56)
Lund	176	158	3	14	351 (3,6)
Malmö	885	535	5	12	1 437 (14,6)
Simrishamn	366	255	0	0	621 (6,3)
Sollentuna	366	255	0	0	768 (7,8)
Stockholm	238	161	0	0	399 (4,1)
Total	6 375	3 383	16	35	9 809 (100)

Drygt två tredjedelar (65%) av besökarna är män och en tredjedel (35%) är kvinnor. RådRum har genom

åren medvetet verkat för att öka andelen kvinnliga besökare på RådRum. Andelen kvinnor har sedan 2014 ökat från 23% till 37% men det kvarstår variationer både mellan olika platser och under olika tidsperioder. På en av orterna, Helsingborg, så har majoriteten av besökarna varit kvinnor.

VAD HANDLAR BESÖKEN PÅ RÅDRUM OM?

I ärendebladet kryssar rådgivarna för de områden och aktiviteter som besöket handlar om. I följande tabell framgår fördelningen av dessa områden utifrån insamlad statistik perioden december 2014–december 2018. Då ett ärende ofta berör flera olika områden och aktiviteter så kan flera alternativ gälla för samma besök och besökare.

Tabell 3: Vilka områden handlar besöken på RådRum om

Vad gällde ärendet	Antal	Andel i %
Annat	1 691	18
Blandat	321	4
Familj och föräldraskap	180	2
Fråga om bostad	434	5
Fråga om föreningsliv	37	0
Fylla i/förstå brev/blankett	2 887	32
Hälsa och sjukvård	71	1
Kontakta myndighet/organisation	1 636	18
Migration/asyl	862	9
Pengar, budget, ekonomi	712	8
Språkstöd/tolkning	40	0
Studier/utbildning	164	2
söka/hitta information om en fråga	144	2
Total	9 179	100

Drygt en tredjedel av besöken (32%) handlar om hjälp med att fylla i eller förstå en blankett, och nästan en femtedel om att komma i kontakt med en myndighet eller en organisation. Inom kategorin ”Annat” återfinns ärenden så som hjälp att fylla i CV, öppna bankkonto, skaffa id eller söka jobb. Uppenbart är att de angivna områdena och kategorierna är överlappande. Kontakt med en myndighet kan till exempel även innefatta att en blankett fylls i, och fylla i en blankett kan ju handla om fråga om bostad, och ärendebladet fylls troligtvis olika i av olika rådgivare. Aktivitet så som att fylla i eller förstå en blankett, blandas även med områden, så som fråga om föreningsliv.

I den senaste versionen av ärendebladet som började användas från och med maj 2018 görs dock denna uppdelning med avseende på aktivitet och område. I denna infördes även mer tydligare uppdelning med avseende på faktorer som ålder. Dokumentationen har således utvecklats över tid. Genomgången av dokumentationen visar dock på skillnader i hur liknande ärenden dokumenteras, och vilken dokumentation som görs. I syfte att underlätta dokumentation och uppföljning så är det önskvärt att ärendebladet kommer att innehålla fler fasta kryssalternativ, till exempel när det gäller fritextfält som ”Annan myndighet” och ”Kommunal förvaltning”, fält som idag i olika omfattning fylls i och där olika stavning på det som skrivs in försvårar uppföljning av statistiken. Behovet av en mer enhetlig dokumentation av besöken, ter sig således som angeläget. Projektet har övervägt en mer digitaliserad form av dokumentation, vilket vore en god möjlighet.

DEM ÄR RÅDRUMS BESÖKARE?

I ärendebladet kryssar rådgivaren in mer detaljerad information om besökarens sysselsättning och en sammanställning framgår i följande tabell (avser perioden juni 2016–december 2018).

Tabell 4: RådRums besökarens huvudsakliga sysselsättning

Vem är besökaren	Antal	Andel i %
Annat	933	10
Anställd	485	5
Arbetssökande	1 659	17
Asylsökande	720	7
Blandat	13	0
Eget företag	34	0
Etableringsfasen	5 017	51
Har eget företag	2	0
Pensionär	331	3
Sjukskriven	166	2
Student	438	5
Total	9 798	100

Över hälften av besöken (51%) berör en person som befinner sig i etableringsfasen och den näst största kategorin är arbetssökande (17%). En minoritet (7%) av besöken handlar om en asylsökande person. Även i detta fall är kategorierna överlappande då en person i etableringsfasen ju även kan vara såväl sjukskriven

som arbetssökande eller anses vara student. Ett förslag vore att lyfta ut de mer migrationsrelaterade huvudkategorierna ”Etableringsfasen” och ”Asylsökande”, för att sedan efterföljande fylla i information beträffande besökarens mer specifika sysselsättning.

VILKA MYNDIGHETER ELLER ORGANISATIONER ANSVARAR FÖR DE FRÅGOR SOM RÅDRUMS BESÖKARE KOMMER MED?

Ärendebladet innehåller även alternativ avseende vilken myndighet eller organisation som ansvarar för de frågor som besöken berör och i följande tabell redovisas en sammanställning (avser perioden juni 2016–augusti 2018).

Tabell 5: Vilken myndighet eller förvaltningsnivå är ansvarig för ärenden till RådRum.

Myndighet/organisation eller förvaltningsnivå	Antal	Andel i %
A-kassa	42	0,5
Ambassad	11	0,1
Annan myndighet	1 744	18
Annat	9	0,1
Arbetsförmedlingen	540	6
Blandat	266	3
Företag	795	8
Försäkringskassan	945	10
Hälso- och sjukvård	5	0,1
Idéburen organisation	91	1
Kommunal förvaltning	1 388	15
Migrationsverket	3 185	34
Regional förvaltning	79	0,8
Skatteverket	229	2
Total	9 329	100

Störst andel ärende berör Migrationsverket (34%), följt av kommunal förvaltning (15%) och Försäkringskassan (10%). Besök på RådRum berör således kommunen samt flera statliga myndigheter som berör insatser riktade åt nyanlända.

RÅDRUMS FINANSIERING, ORGANISERING OCH SAMVERKAN

RådRum bedrivs idag genom ett antal olika samverkansformer och överenskommelser, med olika typer av reglering och finansiering. De huvudsakliga formerna är:

- Extern projektfinansiering
- Idéburet-offentligt partnerskap (IOP)
- Andra typer av avtal eller överenskommelser

RådRum har under perioden juni 2016 till och med juni 2019 en total budget på cirka 13 990 000 SEK, med huvudsaklig finansiering ifrån den europeiska asyl- migration och integrationsfonden (AMIF). Övrig finansiering har under perioden bestått av projektfinansiering från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), Länsstyrelsens utvecklingsmedel §37a, kommunal direktfinansiering samt medel från FINSAM Mittskåne. Utöver det har RådRum även erhållit kostnadsfri tillgång till rådgivningslokaler på många platser (kommunal medfinansiering). Samtliga ingående partnerorganisationer har även bistått med medfinansiering. Intäkterna har huvudsakligen gått till finansiering av projektledare, samordnare samt andra stödfunktioner så som kommunikation, ekonomi och projektstöd. Liksom huvuddragen i den svenska välfärdsmodellen så är lejonparten av RådRums verksamhet offentligt finansierad. En annan viktig resurs för RådRum utgörs dock av frivilligtid, främst i form av frivilligrådgivarnas tid och engagemang i verksamheten.

I följande tabell redovisas de resurser som RådRum genom åren har lagt i form av frivilligtid:

Tabell 6: RådRums egen uppskattning av frivilligtid under perioden 2015–2018¹²

	Minuter	Timmar	Arbetsdag
2015	810	14	2
2016	64 710	1 079	135
2017	111 683	1 861	233
2018	107 694	1 795	224
Total	284 897	4 748	594

Totalt har RådRums frivilliga sedan hösten 2015 fram till 2018 således lagt 594 arbetsdagar i form av frivilligtid. På fyra år har RådRums rådgivare lagt drygt 30 månaders heltidsarbete, vilket motsvarar cirka två och en halv person på heltid under fyra år i frivilligtid. Kostnaden för denna tjänst under motsvarande tid skulle med en månadslön på 33 000 kronor, uppgå till drygt 1 500 000 SEK.

Sammanfattningsvis pekar resultaten ovan på att RådRum genom åren etablerat sin verksamhet på flera platser och över tid fått ett ökat antal besökare. Även om majoriteten av besökare alltid varit män, så har andelen kvinnor ökat över tid. RådRum har även genom året byggt upp sin verksamhet genom ett antal olika organisations- och finansieringsformer. Sammanställningen visar vidare på att det i huvudsak är praktiska ting kopplat till olika blanketter som besökarna behöver i kontakten med huvudsakligen olika statliga myndigheter, men även kommunen och privata företag.

Vad kan man då utifrån dessa resultat säga om RådRum och det behov som de fyller? Uppenbart är att RådRum fyller ett behov hos målgruppen när det gäller stöd att etablera en kontakt med olika myn-

digheter och att på rätt sätt fylla i de blanketter som krävs. Frågan är dock inte helt given vems behov det är som RådRum svarar upp mot: Det offentliga systemets behov av extra stödinsatser mot bakgrund av denna sektorns minskade möjligheter att svara upp mot de behov som finns eller besökarnas behov av ett stöd som annars ingen ger? Fyller RådRum ett behov som någon annan egentligen borde fylla eller representerar det ett aldrig tidigare adresserat alternativt uttalat behov? Hur kan vi med denna bakgrund se på uppkomsten och behovet av RådRum? Behovet och kostnaderna för RådRum måste även relateras till de potentiella värden som RådRum skapar för individen, deltagande organisationer liksom samhället i stort. Frågan om RådRums roll och värde, kan dock inte besvaras utan att frågan kopplas till en vidare diskussion om samhällets organisering och fördelning av olika uppdrag och roller, och tydliggörandet av vem, om någon, som har uppdraget att ta sig an medborgarens behov av olika former av stödinsatser och i så fall med vilka resurser. Frågan berör samhällskontraktets innehåll och gränser och denna fråga diskuteras vidare i rapportens nästföljande delar.

¹⁰ Fri översättning: ”Citizen Advice Bureau (CAB) erbjuder fri, oberoende och konfidentiell rådgivning till alla om deras rättigheter och skyldigheter. CAB bejakar mångfald och jämlikhet och motsätter sig diskriminering i alla former. Målsättningen är att ge besökare det stöd och råd som de behöver för att navigera sina liv, och att utveckla utformningen av samhällets stöd till sina medborgare”.

¹¹ Utbildningen ges av Sensus och arrangeras i form av studiecirkel.

¹² RådRum började först 2016 att mer systematiskt dokumentera frivilligtid, vilket gör att statistiken avseende 2015 i detta avseende inte är heltäckande.

Varför RådRum?

I syfte att närma oss en fördjupad analys av RådRum och vad RådRum är och gör, så krävs det en inledande positionering av RådRum, såväl som fenomenet och som verksamhet. Vad är RådRum för slags verksamhet och hur kan vi förstå uppkomsten och spridningen av RådRum, liksom andra potentiellt liknande verksamheter i dagens Sverige? I en av de inledande intervjuerna med några av de personer som var med och startade upp RådRum, refererade de till en rapport som OECD 2012 publicerade som en del av arbetet inom ramen för en kommitté för regional utvecklingspolitik (OECD 2012). Syftet bakom kommitténs publikationer var att utifrån olika konkreta exempel på regional innovation, diskutera behovet för regional utveckling. I rapportens förord anläggs tonen:

*“The vertical distribution of power between the different tiers of government needs to be reassessed, as does the decentralisation of fiscal resources, in order to better respond to the expectations of citizens and improve policy efficiency. Public authorities need to weigh up current challenges, evaluate the strategies pursued in recent years, and define new options”*¹³ (OECD territorial reviews Skåne, Sweden 2012).

Företeelser så som globalisering, migration och välfärdens decentralisering och individualisering anses medföra ett behov för utvecklingen av nya arbetsätt inom välfärdens kärnområde, så att de bättre svarar upp mot medborgarens behov (ibid.). Beskrivningen tangerar en pågående diskussion om hur ökad samhälllig komplexitet kommit att utmana nationalstatens förmåga att tillvarata medborgarnas intressen, med efterföljande ökad osäkerhet och risk för individen (Beck 1998). Samhällskontraktet tycks vara föremål för omförhandling och det civila samhällets aktörer anses kunna ta ett större ansvar för utveckling av individens välfärd och demokratiska delaktighet¹⁴. I lösningen av dessa samhällsutmaningar antas

det civila samhällets organisationer och aktörer ha en unik och underutvecklad roll att spela.

Den ovan skisserade bakgrunden tycks ha påverkat RådRums initiativtagare, liksom övertygelsen om att det civila samhällets organisationer kunde ta ett större ansvar för mottagandet av nyanlände, liksom för välfärden i stort. En av projektparterna från Malmö stad som också var en av initiativtagarna till RådRum, påpekade även hur tiden och nedskärningar inom den offentliga sektorn banade väg för RådRum:

”Det kom rätt i tiden. Vid den tiden drog man in statliga medel till medborgarkontoren som hade tillförts för att ge en vidare rådgivningsverksamhet. När dessa medel drogs tillbaka var det många medborgarkontor runt om i landet som beslutade att bara ge rådgivning i kommunala frågor, och det är inget fel i det, men då återstår Migrationsverket, Försäkringskassan etc. En annan sån sak var att Arbetsförmedlingens lotsar försvann, och då uppstod ett behov för detta stöd då många av våra besökare befinner sig lite längre in i integrationsprocessen”.

Vid tiden för RådRums lansering lade Arbetsförmedlingen ner sina etableringslotsar¹⁵ som hade kritiserats för osaklighet och olaglig verksamhet.¹⁶ Nedskärningar och omprioriteringar av de offentliga insatserna, liksom strukturella förändringar i synen på vem som bör gör vad, tycks således ha banat väg för RådRum. Motsvarande tendens till ökade förväntningar på det civila samhällets aktörer beträffande integrationsfrämjande insatser, var även något som angavs som skäl för uppkomsten av en annan verksamhet, NAD, vars verksamhet liksom RådRum grundar sig på civilsamhället som arena för integration av nyanlända (Jönsson, Scaramuzzino 2016). Initiativet NAD (Nätverk – Aktivitet – Delaktighet) syftar till att utveckla samverkan mellan den offentliga och idéburna sektorn, med målsättning att öka omfattningen av det civila samhällets insatser för nyanlända personer i etableringsfasen¹⁷.

¹³ ”Den vertikala fördelningen av makt och ansvar mellan olika nivåer måste åter ses över liksom behovet av ökad resursallokering ifrån stat till kommuner och landsting, i syfte att bättre kunna svara mot lokala behov och medborgarnas förväntningar. Den offentliga sektorn måste i ljuset av dagens utmaningar se över tidigare fattade beslut, och överväga nya vägar framåt”. Fri översättning.

¹⁴ Diskussionen aktualiserades t.ex. i händelserna kring 2015 och det ökade inflödet av flyktingar från Syrien vilket ledde till en ökad mobilisering ifrån det civila samhällets aktörer, samtidigt som staten betonade det civila samhällets vikt och behovet av framtida

kommunala besparingar. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/regeringen-presenterar-extra-andringsbudget>

¹⁵ <https://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Pressrum/Pressmeddelanden/Pressmeddelandeartiklar/Riket/2015-02-20-Arbetsformedlingen-avslutar-tjansten-etableringslots.html>

¹⁶ <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/lotsen-slosade-min-tid>

¹⁷ [http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/manniska-och-samhalle/integration/partnerskap-skane/natverk-%E2%80%93-aktivitet-%E2%80%93-delaktighet-\(nad\)/Pages/default.aspx](http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/manniska-och-samhalle/integration/partnerskap-skane/natverk-%E2%80%93-aktivitet-%E2%80%93-delaktighet-(nad)/Pages/default.aspx)

Samverkan och samverkanslogiker

En central del av RådRums organisation och verksamhetslogik bygger på samverkan:

- Samverkan mellan organisationer inom samma sektor,
- Samverkan mellan olika sektorer samt
- Samverkan mellan verksamheten och verksamhetens målgrupp

I syfte att undersöka hur de organisationer som deltar i RådRum ser på verksamheten och den samverkan som den bygger på, intervjuades representanter från samtliga organisationer som är del av RådRum. Samtliga respondenter beskrev övergripande samverkan i projektet som något huvudsakligen positivt och tydligt är hur projektparterna över tid utvecklat ett gemensamt språk och syn på verksamheten. Samtliga respondenter återkom även till frågan om RådRums värdegrund och hur denna väl överensstämde med deltagande organisationers kärnvärden och utvecklingsplaner. Utifrån de deltagande organisationernas egna utvecklingsbehov tycks RådRum ha kommit väl i tiden, och setts som en möjlighet till att stärka och fördjupa organisationernas strategier för framtiden. Samtidigt som de olika deltagande organisationerna uppenbarligen tycks dela synen på RådRum, så är det tänkbart att de likväl kan ha delvis olika förväntningar på vad engagemanget och samverkan skall ge dem på sikt. Så här utvecklade en av respondenterna från det civila samhället detta:

”Vårt uppdrag ifrån början var att ta fram ett utbildningsmaterial. Sedan har vi varit mer engagerade som rådgivare och i det operativa, än vad min uppfattning var att vi skulle vara. Vi ville ju se att detta resulterade i fler studiecirkelar och studiecirkeltimmar”.

Anledningen till att de hade fått en något annan roll än de velat ha menade respondenten berodde på tidsfaktorn, men även på ”RådRum-modellen” i sig och de olika projektparternas förståelse av verksamheten. Ett av problemen med modellen menade respondenten var att den inledningsvis byggde på en engelsk förlaga hämtad ifrån en annan välfärdslogik utan den folk-

bildningstradition som finns i Sverige. Respondenten menade dock att de såg sitt engagemang som långsiktigt, att saker kunde ta tid och att de fortsatt trodde på konceptet.

En annan av RådRums partnerorganisationer från civilsamhället som jag intervjuade kommenterade frågan om samverkan och konkurrens på följande vis:

”Det finns absolut en konkurrens mellan olika frivilliga organisationer men även med privata som livnär sig på samhällsslotsning i företagsform men som också är komplementära aktörer menar jag. Något som vi har diskuterat mycket är om det finns ett medborgarkontor som gör något som liknar det RådRum gör så har vi valt att se det som att det då gynnar varandra ändå”.

Snarare än konkurrensen tycks det kopplat till RådRum finnas ett ökat fokus på komplementaritet, specialisering och arbetsuppdelning, såväl i samverkan mellan olika organisationer från det civila samhället som i samarbetet med kommunen.

”Om kommunen gjorde det som de var bra på så kan RådRum komplettera med det som vi är bra på, så som att vara en mer allmän social mötesplats dit besökare kunde komma för att få hjälp, dricka kaffe och möta någon frivillig med liknande erfarenheter som besökarna själva: Att möta någon som är där ’för att de vill vara där’”. (ibid.).

Samtidigt varnade respondenten för att samverkan med civilsamhället ibland gjordes av mer symboliska skäl än utifrån en reell önskan om samverkan. Ökad samverkan och komplementaritet mellan det civila samhällets aktörer menade han var i grunden positivt och minskade risken att fler gör samma sak: *”Varför skall tre olika organisationer erbjuda läxhjälp i samma lokal på samma dag?”*

Graden av samverkan tycks således ha stärkts mellan de deltagande organisationerna i RådRum samtidigt som det krävs mer insatser för att tydligare koppla RådRums aktiviteter till de deltagande organisationernas ordinarie verksamheter. Ett uttryck för detta var försöket att i samarbete med kommunikatörerna från de organisationer som står bakom RådRum,

utveckla en gemensam kommunikationsplattform kring RådRum. Detta visade sig vara svårt, vilket kan tolkas som ett exempel på projektlogikens välkända dilemma: Svårigheterna att inom reguljär verksamhet implementera nya arbetssätt som utvecklas utanför den egna organisationen (Brulin, Svensson 2011). Ytterst handlar detta om synen på organisationers uppdrag och när detta bör utvecklas eller förändras. Frågan om när en organisation bör förändra sitt arbetssätt eller kanske omformulera delar av sitt uppdrag kan inte ges ett definitivt svar, utan handlar om relationen mellan deltagande organisationers egentliga uppdrag och de krav som ställs från andra aktörers verksamheter i en föränderlig värld. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor genomförde under 2018 en översyn av de medel som de delat ut i syfte att stärka utvecklingen av lokala resurscentra (Hansén 2017). RådRum var en av de verksamheter som beviljades stöd och som med dessa medel utvecklade verksamheten i Rosengård, som ett exempel på lokalt resurscentra. I utvärderingen av satsningen lyfte MUCF just risken med potentiell konkurrens mellan olika organisationer och initiativ som ett av de största problemen för samverkan (ibid.)

Intervjuerna antyder även en inneboende polaritet hos de deltagande organisationerna i synen på RådRum, som något å ena sidan unikt och å andra sidan som något som egentligen den offentliga sektorn tidigare gjort och borde göra. Så här uttryckte sig en av RådRums samordnare på detta tema:

”Vi talar ibland om välfärdens förfall och är RådRum då ett svar på detta förfall? Jag vill ju inte svara ja där och vill inte att välfärden är på nedgång men den har ju mött problem och svårigheter som den inte varit beredd att hantera”.

Samtidigt beskrev en av samordnarna det unika med RådRum som en plats där människan blir medmänniska och ett svar mot tidens individualisering. Intervjuerna visar att synen på RådRum i detta avseende delvis skiljer sig mellan deltagande organisationer från det civila samhället och deltagarna från den offentliga sektorn. Medan det civila samhällets representanter i

högre grad beskriver RådRums värde som något unikt och med ett värde i sig, så beskriver representanter från den offentliga sektorn i högre grad RådRum som ett medel, och som något som den offentliga sektorn själv egentligen själv kunde göra. Motsvarande skillnader i synen på värdet och inriktningen av insatser som görs i samverkan mellan den offentliga sektorn och representanter från det civila samhället, konstaterades även i den utvärdering som forskarna Anders Jönsson och Roberto Scaramuzzino från Socialhögskolan i Lund gjorde 2016 av det regionala initiativet NAD (Nätverk – Aktivitet – Delaktighet). Forskarna resonerar kring de möjligheter som finns för det civila samhällets organisationer att agera som en integrationsfrämjande kraft, men uppmärksammar även de konflikter och skilda logiker som kan uppstå i mötet mellan det civila samhället och det etablerade stödsystemet (Jönsson, Scaramuzzino 2016). I nästföljande del kommer denna fråga att ytterligare belysas genom de intervjuer som gjordes med några av RådRums externa parter.

SAMVERKAN MED KOMMUNER, MYNDIGHETER SAMT EXTERNA ORGANISATIONER

Intervjuer genomfördes med representanter för ett par kommuner samt med Arbetsförmedlingen, om deras syn på och erfarenheter av RådRum. Övergripande pekar resultaten på att såväl kommuner som representanterna för Arbetsförmedlingen ser RådRum som en viktig samarbetspart som gör ett arbete som de inte alltid har möjlighet att göra. Flera respondenter påtalade behovet av en verksamhet som RådRum, i ljuset av vad de såg som medborgarkontorens minskande möjligheter att hantera alla behov och med ett tilltagande fokus på det kommunala uppdraget. Medborgarkontorens minskande förmåga att hantera alla ärenden lyftes även i en intervju med en medarbetare på ett av Malmös medborgarkontor. Överlag så talade respondenten om RådRum i positiva ordalag:

”Jag tar ibland emot SFI-studiebesök och då berättar jag alltid om RådRum och att RådRum ger lite extra för nyanlända”.

RådRum menade respondenterna sällan sade nej, ens till de mest komplicerade frågorna som besökarna kunde komma med. Respondenten beskrev hur Malmö stads omorganisation under 2017 medfört färre medborgarkontor och ett ökat fokus på kommunala frågor. Malmö stad skall dock nu öppna upp ett nytt kontaktcenter som skall utgöra en huvudingång för alla som har frågor och problem. Det var dock fortfarande, menade respondenterna, en öppen fråga i vilken mån de skulle ta sig an många av de frågor som berör staten, för att mer koncentrera sig på kommunala frågor. Även om förutsättningarna för medborgarkontoren skiljer sig åt i de kommuner där RådRum har verksamhet, så aktualiseras likväl frågan vem som skall göra vad, och vad som skulle kunna vara just RådRums bidrag i arbetet med nyanlända.

I Lunds kommun har RådRum sedan 2017 bedrivit sin verksamhet i form av ett idéburet-offentligt partnerskap (IOP). Lunds kommun har i detta samarbete gått in med kontanta medel samt på andra sätt underlättat RådRums behov av samverkan med olika delar av kommunen. Intervjuerna med representanter från kommunen pekar på att RådRum ses som en värdefull partner i kommunens insatser att främja nyanländas inkludering i samhället, samt att i övrigt bistå Lundabor, men att mer behöver göras för att utveckla uppföljningen av RådRums insatser samt för att öka antal besökare från Lund som får hjälp. Beträffande värdet av RådRums insatser påtalade den ifrån kommunen ansvarige för överenskommelsen värdet av RådRum men även svårigheterna att bedöma värdet av RådRum i rent ekonomiska termer. Vinsterna menade respondenterna var inte av primärt ekonomisk art, utan fick sökas i utvecklandet av nya arbetssätt som på sikt kunde generera andra vinster, så som förbättrad hälsa, fler i arbete, säkerhet och sammanhållning i kommunen. Partnerskapet går ut i juni 2019 men kommer förlängas för en kommande tvåårsperiod. Även intervjuerna med kommunala företrädare från Kristianstad pekade på att de såg RådRum som en värdefull verksamhet, som tog sig an ärenden som annars riskerade falla mellan stolarna alternativt hamnat på deras bord. Det kommunala uppdraget när det gäller integration menade en av respondenterna framstod som otydligt, och att det förelåg ett behov av en ökad helhetssyn av alla de insatser som idag gjordes. I Kristianstad kommun finns sedan 2014 en

lokal överenskommelse mellan kommunen och det civila samhällets organisationer, vilket även inbegriper en ambition till formalisering av samarbetet, i form av idéburna-offentliga partnerskap¹⁸.

I syfte att undersöka RådRums verksamhet, i förhållande till andra initiativ i samma kommun och med delvis samma målgrupp som RådRum, genomfördes två workshops, en i Kristianstad och en i Malmö. Resultaten pekar på en mångfald av insatser men även att en del av dessa insatser tangerar varandra. Det tycks således finnas ett behov av att utveckla kunskapen om vem som gör vad, såväl inom det civila samhället som inom de övriga sektorerna, samt hur de olika insatserna förhåller sig till varandra. Samtalen tangerar i hög grad diskussionen om de lokala överenskommelsernas innehåll och gränser, och hur dessa kan främja utvecklad samverkan, t.ex. i form av idéburna-offentliga partnerskap mellan kommunen och det civila samhällets aktörer. En central del av dessa diskussioner handlar just om frågan om vem som bör göra vad samt med vilka resurser.

Resultatet av de två intervjuer som gjordes med representanter för Arbetsförmedlingen i Kristianstad, visade även på en i grunden positiv syn på RådRum och att de ofta brukade informera besökarna om RådRum. Respondenten tillade:

”Det kan ju vara svårt att se effekter men samtidigt vet man ju att det är bra att de testat något nytt, är aktiva och gör något så som att skaffa sig nätverk och kontakter och få referenser”.

Respondenten såg RådRum som en bra arena för nyanlända att lära sig mer om sociala koder i Sverige, bygga nätverk och öka sina kunskaper om det svenska samhället. RådRum hade även menade respondenterna, förenklat arbetet för Arbetsförmedlingen genom att kunna bistå besökare med tolkning och hjälp vid överklaganden av beslut.

Båda respondenterna från Arbetsförmedlingen såg möjligheter att stärka samarbetet med RådRum, men att RådRum gärna fick ha ett tydligare fokus på besökarnas koppling till arbetslivet:

”Om vi kan visa att RådRum främjar att få folk i arbete, ja då kan vi motivera att vi lägger mer tid på att vara med på utbildning till exempel”.

Båda respondenterna talade om vikten av att samarbetet låg i linje med Arbetsförmedlingens uppdrag, men samtidigt som en av respondenterna tillade: ”Även om det kanske inte strikt är ens uppdrag så måste man ibland göra saker för om man gör det på kort sikt så kanske man senare inte behöver göra det”.

Båda såg möjligheter till ett tätare samarbete med RådRum när det gällde insatser kopplade till nyanländas etableringsplaner. Givet att majoriteten av RådRums besökare så som ovan framgått är individer i etableringsfasen så torde ett närmare samarbete kring etableringsplanerna, såväl i planering så som i uppföljning, framledes utgöra en uppenbar möjlighet.

Utifrån svaren ovan synpunkter ifrån ett antal kommunala och statliga tjänstemän om deras erfarenheter av samarbete med RådRum kan vi sålunda ana

hur frågan om RådRums värde och uppdrag hamnar i mittfåran om en diskussion om samhällskontraktets innehåll, gränser och vem som bör göra vad, när och hur och med vilka medel? Frågan har uppenbart inget objektiva svar, utan handlar i slutändan om politik och fördelning av de gemensamma resurserna. Svaret på vem som bör göra vad präglas i sin tur i dessa sammanhang även av olika syn på det civila samhällets roll och autonomi, vis-à-vis det offentliga systemet, en fråga som berör RådRums roll och balansgången mellan att å ena sidan erbjuda en tjänst, och å andra sidan vara en röst, åt nyanlända medborgare (Wijkström 2011). Även om svaret till viss del berör frågan om resurser (vems resurser och i vilka syften) så handlar det ytterst om samhällets liksom RådRums egen syn på vem och vad man vill vara.

¹⁸ <https://www.kristianstad.se/evolution/KS%20kristianstad.se/Kommunstyrelsen/Styrande%20dokument/Strategier,%20planer%20och%20%C3%B6vriga%20riktlinjer/Uppleva%20och%20%C3%B6ra/Samverkan%20mellan%20Kristianstads%20kommun%20och%20den%20id%C3%A9burna%20sektorn.pdf>

Rådgivarnas syn på RådRum

I denna del skall vi titta närmare på RådRums rådgivare, och hur de ser på RådRum och på sitt engagemang i verksamheten. Materialet bygger på rådgivarnas svar på den utsända webbenkäten, samt intervjuer och samtal med rådgivare. Beträffande webbenkäten så var så som tidigare påtalats, huvudsyftet att testa några av RådRums egna antaganden om verksamheten och dess värde för rådgivarna. I enkäten bad vi således rådgivarna ta ställning till ett antal påpekanden som på olika sätt konstruerats för att fånga olika aspekter av RådRums roll och rådgivningens värde. Enkäten innehåller således frågor under följande undergrupper:

- 1) Bakgrundsfrågor
- 2) Frågor om RådRums organisering
- 3) Frågor om vad engagemanget i RådRum gett rådgivarna
- 4) Allmänna frågor om rådgivarnas hälsa, grad av mellanmänsklig tillit samt valdeltagande.

Del 2–4 bestod av en rad påståenden som rådgivarna ombads att ta ställning till och ange i vilken grad de höll med om de uttalade påståendena. De områden som analysen främst kommer att kretsa kring är i vilken omfattning rådgivarnas engagemang i RådRum:

- Ökat möjligheterna att få ett förvärvsarbete, studier och annan praktik eller lett till ökade inkomster.
- Ökat kunskaper om det svenska samhället.
- Stärkt den egna förmågan att agera exempelvis genom att ta kontakt med myndigheter etc.
- Ökat tilliten till det politiska systemet och andra människor.

Dessa olika områden kan i sin tur omformuleras i termer av arbetsrelaterade eller ekonomiska vinster, kunskapsmässiga vinster samt samhällsinstitutionella vinster så som utveckling av tillit och socialt kapital. Svaren bygger på rådgivarnas egna värderingar av vad RådRum har betytt för dem. Givet att gruppen rådgivare består av två huvudsakliga grupper, rådgivare som är väletablerade i det svenska samhället och nyanlända rådgivare som ännu inte etablerat sig fullt

ut i det svenska samhället, bestod en del av analysen av att studera potentiella likheter och skillnader mellan dessa grupper av rådgivare i synen på RådRum och vad engagemanget i RådRum gett dem.

VEM ÄR RÅDGIVARE?

Av de 77 personer som besvarade enkäten var drygt 61% kvinnor och 38% män. 54% är idag verksamma som rådgivare varav de flesta har varit rådgivare i mindre än ett år eller mellan ett och tre år. Strax över hälften av respondenterna (53%) har bott i Sverige hela sitt liv och resten anger att de bott i Sverige mellan ett och tio år. I jämförelse med den faktiska fördelningen mellan rådgivare födda i Sverige och rådgivare med annat födelseland så är andelen svenskfödda respondenter överrepresenterade i denna population. Att bara strax över hälften idag är rådgivare, speglar RådRums svårigheter att behålla rådgivare. Många är bara rådgivare sporadiskt och under kortare tidsperioder. I snitt anger respondenterna att de tidsmässigt lagt 13 timmar i månaden på att vara rådgivare.

En av bakgrundsfrågorna handlade om rådgivarnas försörjning och sysselsättning. Om en uppdelning görs mellan rådgivare som är födda i Sverige och inte födda i Sverige samt typ av försörjning ges följande resultat:

Tabell 7: Rådgivarnas huvudsakliga försörjning uppdelat på respondenter födda i Sverige och som bott i Sverige 1–10 år

Bott i Sverige:	A-kassa, Offentlig ersättning,			
	Arbete	Studier	Pension	Totalt
hela livet	10 (25%)	3 (7%)	27 (68%)	40 (100%)
1–10 år	21 (66%)	11 (34%)	0	32 (100%)
Totalt	31 (43%)	14 (19%)	27 (38%)	72 (100%)

68% av de som bott i Sverige hela sitt liv och besvarat enkäten är pensionärer. Majoriteten (66%) av dem födda i ett annat land arbetar, studerar eller uppbär annan form av offentlig ersättning (34%). I enkäten ombads även rådgivarna att utifrån ett antal före-

slagna motiv, kryssa för varför de valt att engagera sig i RådRum. De flesta som engagerar sig i RådRum gör det övergripande av altruistiska skäl, utifrån en vilja att hjälpa andra människor (80%), möta människor med andra erfarenheter som jag (36%) och för att lära sig mer om det svenska samhället, träna sin svenska och få arbetslivsmeriterande erfarenheter (drygt 20% vardera). Vad är det då som rådgivarna fått ut av sitt engagemang i RådRum? I följande delar redovisas vad rådgivarna angett att de lärt sig och fått med sig av sitt engagemang i RådRum.

ARBETSLIVSRELATERADE KOMPETENSER, ÖKAD INKOMST OCH SAMHÄLLSKUNSKAP

Vi börjar med hur rådgivarna anser att engagemanget påverkat deras arbetslivsrelaterade utveckling. Har engagemanget ökat rådgivarnas möjligheter att få ett jobb eller byta anställning?

Tabell 8: Engagemanget i RådRum har ökat mina möjligheter att få ett jobb eller att byta jobb. Svar uppdelat på antal år i Sverige.

Bott i Sverige:	Instämmer fullständigt	Instämmer inte eller i	Ingen åsikt	Tot. (%)
	hög grad	låg grad		
hela livet	2 (5%)	29 (73%)	9 (22%)	40 (100%)
1-10 år	8 (23%)	16 (54%)	5 (23%)	30 (100%)
Totalt	10 (14%)	45 (64%)	15 (21%)	70 (100%)

(Skillnaden är statistiskt signifikant med ett p-värde <5)

Något över tre femtedelar av respondenterna (64%) instämde inte eller i låg grad i detta påstående. Givet att den svenska gruppen rådgivare i så hög grad i denna population är pensionärer, bör svaret tolkas med försiktighet. Om gruppen pensionärer plockas bort från analysen, så minskar självfallet skillnaden mellan grupperna. Det är likväl en något större andel födda utanför Sverige som menar att det i detta avseende ökat deras möjligheter att få ett jobb. Gruppen är dock i detta fall väldigt liten och skillnaden mellan grupperna heller inte statistiskt signifikant¹⁹.

Tabell 9: Ökat möjlighet få jobb uppdelat på född i Sverige eller nyanländ exklusive pensionärer.

Bott i Sverige:	Instämmer fullständigt	Instämmer inte eller i	Ingen åsikt	Tot. (%)
	hög grad	låg grad		
hela mitt liv	1 (8%)	8 (67%)	3 (25%)	12 (100%)
1-10 år	6 (23%)	14 (53%)	6 (23%)	26 (100%)
Totalt	7 (18%)	22 (58%)	9 (24%)	38 (100%)

Motsvarande mönster framkommer beträffande frågan om engagemanget ökat rådgivarnas inkomster där 83% menade att de genom sitt engagemang i RådRum inte kunnat öka sina inkomster. Om detta resultat studeras med avseende på om man är nyanländ eller född i Sverige, så anser en något större andel av rådgivare (14%) med egna erfarenheter som nyanländ i jämförelse med rådgivare födda i Sverige (drygt 4%) att engagemanget ökat deras inkomster. Denna skillnad är dock inte statistiskt signifikant. Kopplingen mellan rådgivarnas engagemang i RådRum och senare inträde på arbetsmarknaden, framstår således som generellt svag men likväl något starkare för nyanlända rådgivare.

RådRum uppmuntrar rådgivarnas progression ifrån frivilligrådgivare till betald samordnare eller annat jobb. Enligt uppgift från projektledaren så har 25 personer ur denna målgrupp gått vidare till olika typer av uppdrag inom RådRum som samordnare, sommarvikarier, ambassadörer eller cirkelledare och ännu fler gått vidare till annan anställning. Det finns dock ingen statistik över hur många detta rör sig om.

KUNSKAPER I SVENSKA OCH KUNSKAPER OM SAMHÄLLET

En del av RådRums verksamhetsidé gör anspråk på att rådgivarna genom sitt engagemang i RådRum skall förbättra sina kunskaper om det svenska samhället, stärka deras förmåga att kontakta myndigheter och organisationer. Även om detta gäller generellt, så var ett antagande att dessa kunskaper och kompetenser troligtvis stärks mer hos rådgivare som inte är födda i Sverige. I enkäten ombads således rådgivarna att ta ställning till i vilken mån detta skett.

Kunskaper om det svenska samhället

Strax över hälften av respondenterna (51%) instämde fullständigt eller till stor del i påståendet att RådRum ökat deras kunskaper om det svenska samhället, medan drygt två femtedelar (40%) inte instämde eller bara instämde till viss del. Om svaren delas upp med avseende på skillnader mellan hur länge rådgivaren bott i Sverige ges följande fördelning:

Tabell 10: Genom mitt engagemang i RådRum har jag ökat mina kunskaper om det svenska samhället

	Instämmer fullständigt eller i hög grad	Instämmer inte eller i låg grad	Ingen åsikt	Tot. (%)
Bott i Sverige:				
hela mitt liv	16 (40%)	21 (53%)	3 (7%)	40 (100%)
1–10 år	20 (65%)	8 (25%)	3 (10%)	31 (100%)
Totalt	36 (51%)	29 (41%)	6 (8%)	71 (100%)

Som förväntat så är det en något större andel av de som inte fötts i Sverige (65%) som i jämförelse med rådgivarna som fötts i Sverige (40%), menar att de genom sitt engagemang lärt sig mer om det svenska samhället²⁰.

Ökad tro på sig själv och egenmakt, samt förmågan att ta kontakt med myndigheter och organisationer

En del av ett engagemang i RådRum handlar om att ge rådgivarna möjlighet att genom sitt engagemang stärka deras tro på sig själva (egenmakt). I enkäten svarade dock bara drygt en tredjedel 28% av respondenterna att så var fallet, medan strax under hälften (48%) inte instämde eller instämde i liten utsträck-

ning. Det övergripande svaret kan troligtvis förstås mot bakgrund av att en stor del av rådgivarna troligtvis redan har en hög grad av tilltro till sig själv, och att fokus för deras engagemang snarare handlat om att stärka besökarnas ställning, snarare än sin egen. Som vi inledningsvis kunde se så var det ju detta skäl som drygt 80 procent av rådgivarna angav som skäl för sitt engagemang i RådRum. I följande tabell redovisas svaren uppdelade på antal år i Sverige:

Tabell 11: Genom mitt engagemang i RådRum har jag stärkt min tro på mig själv.

	Instämmer fullständigt eller i hög grad	Instämmer inte eller i låg grad	Ingen åsikt	Tot. (%)
Bott i Sverige:				
hela mitt liv	7 (18%)	21 (54%)	11 (28%)	39 (100%)
1–10 år	12 (39%)	13 (42%)	6 (19%)	31 (100%)
Totalt	19 (27%)	34 (49%)	17 (24%)	70 (100%)

En något högre andel av rådgivarna som inte bott i Sverige hela sitt liv instämmer fullständigt eller i hög grad i påståendet, men skillnaderna mellan grupperna är likväl små, och heller inte statistiskt signifikanta.

Motsvarande resultat kan ses i²¹ frågan om engagemanget i RådRum stärkt den egna förmågan att ta kontakt med myndigheter och organisationer. Överlag instämde 36% fullständigt eller till stor del i detta påstående, medan 40% inte instämde eller instämde i låg grad. Om svaren delas upp med avseende på rådgivare som bott i Sverige hela sitt liv, och rådgivare som bott mellan 1 och 10 år fås följande fördelning.

Tabell 12: Stärkt den egna förmågan att agera (ta kontakt med myndigheter etc.)

	Instämmer		Ingen åsikt	Tot. (%)
	fullständigt eller i hög grad	inte eller i låg grad		
Bott i Sverige:				
hela mitt liv	10 (25%)	19 (48%)	11 (27%)	40 (100%)
1–10 år	15 (47%)	10 (31%)	7 (22%)	32 (100%)
Totalt	25 (35%)	29 (40%)	18 (25%)	72 (100%)

Det är en något högre andel av rådgivare som inte är födda i Sverige, som menar att de genom RådRum stärkt denna förmåga. Skillnaderna är dock små och inte statistiskt signifikanta²². *Sammanfattningsvis* kan resultaten i denna del påvisa att en majoritet av respondenterna anser att RådRum ökat deras kunskaper om det svenska samhället, och rådgivare som inte är födda i Sverige ansåg det i något högre grad. När det gäller utvecklingen av kompetensen att ta kontakt med myndigheter och organisationer, samt tilltron till sig själv, så kan resultaten inte påvisa att engagemanget i RådRum ökat dessa kompetenser, men att det skett i något högre grad hos rådgivare som inte är födda i Sverige. Givet att gruppen respondenter är tämligen liten så bör dock dessa resultat tolkas med försiktighet och intressant vore att se om skillnaderna i resultat kvarstår eller förändras om fler av rådgivarna hade besvarat enkäten.

MELLANMÄNSKLIIG TILLIT OCH TILLIT TILL DET POLITISKA SYSTEMET

En av de mest centrala diskussionerna kopplat till värdet av människors engagemang i det civila samhället handlar om antagandet att detta engagemang under gynnsamma förhållanden, ökar graden av tillit i samhället (Putnam 1993). Även om graden av tillit generellt sett i Sverige är stabil och hög, har undersökningarna påvisat en mindre grad av tillit i vissa grupper, bland annat personer med utländsk härkomst (Holmberg, Rothstein 2015). Enkäten innehöll därför frågor om rådgivarnas grad av tillit, och i vilken mån engagemanget i RådRum ökat graden av tillit. En fråga var i vilken grad respondenterna menade att det i allmänhet gick att lita på andra människor (mellan-

mänsklig tillit). Respondenterna fick värdera graden av tillit på en skala mellan 0 och 10. Svaren grupperades sedan i tre grupper, låg tillit (0–3) mellanliggande tillit (4–7) samt hög tillit (8–10) Svaren gav följande övergripande fördelning:

Tabell 13: Enligt din uppfattning, i vilken utsträckning går det att lita på människor i allmänhet?

Svaren grupperade i tre grupper

Grad av tillit	Andel (%)
Låg tillit (0–3)	3
Mellanliggande tillit (4–7)	42
Hög tillit (8–10)	56

Majoriteten av respondenterna rapporterar att de har hög eller mellanliggande grad av mellanmänsklig tillit. Hur ser då svaren ut om frågan analyseras med avseende på om man har bott i Sverige i hela sitt liv eller mellan ett och tio år?

Tabell 14: Enligt din uppfattning, i vilken utsträckning går det att lita på människor i allmänhet? Svaren grupperas i tre grupper och med avseende på om man är född i Sverige eller bott i Sverige mellan ett och tio år.

Bott i Sverige:	Låg tillit		Hög tillit	Tot. (%)
	tillit	högtillit		
hela mitt liv	1 (23%)	9 (23%)	30 (75%)	40 (100%)
1–10 år	1 (3%)	21 (68%)	9 (29%)	31 (100%)
Totalt	2 (3%)	30 (42%)	39 (55%)	71 (100%)

Svaren bekräftar bilden som framträder i tidigare undersökningar (Holmberg, Rothstein 2015) som visar att det är en klart mindre andel bland de nyanlända som tillhör gruppen med hög tillit (drygt en tredjedel i denna grupp i jämförelse med tre fjärdedelar för dem som är födda i Sverige). Sambandet är starkt och statistiskt signifikant ($p=0,000$).

En intressant fråga är då hur engagemanget i RådRum eventuellt påverkat graden av mellanmänsklig tillit? I enkäten fick således rådgivarna ta ställning till i vilken omfattning de värderade att deras engagemang i RådRum ökat deras grad av mellanmänsklig tillit eller tilliten till politiker och tjänstemän (institutionell tillit).

Tabell 15: Tänk på ditt engagemang i RådRum och ta ställning till i vilken grad engagemanget ökat din tillit till andra människor

	Andel (%)
Instämmer fullständigt eller i hög grad	38
Instämmer inte eller i låg grad	27
Ingen åsikt	35
(Totalt%)	100

En något större andel menar att så är fallet, men skillnaden mot de som menar motsatsen är liten och andelen utan åsikt nästan två femtedelar (35%). Hur ser resultatet ut om vi gör en uppdelning med avseende på födda i Sverige eller utomlands?

Tabell 16: Tänk på ditt engagemang i RådRum och ta ställning till i vilken grad engagemanget ökat din tillit till andra människor

	Instämmer		Ingen åsikt	Tot. (%)
	fullständigt eller i hög grad	inte eller i låg grad		
Bott i Sverige:				
hela mitt liv	12 (31%)	9 (24%)	17 (45%)	38 (100%)
1-10 år	13 (43%)	10 (33%)	7 (23%)	30 (100%)
Totalt	25 (37%)	19 (30%)	24 (35%)	68 (100%)

Svaren indikerar att en något större andel av respondenterna (43% i jämförelse med 32% för dem födda i Sverige) som inte är födda i Sverige anser att engagemanget i RådRum ökat deras grad av mellanmänsklig tillit²³.

När det gäller engagemanget i RådRum och graden av ökad institutionell tilltro (tillit till politiker och tjänstemän) svarade respondenterna som följer. Svaren redovisas uppdelat på födda i Sverige och utomlands.

Tabell 17: Genom mitt engagemang i RådRum så har jag ökat min tillit till politiker, myndigheter och tjänstemän

	Instämmer		Ingen åsikt	Tot. (%)
	fullständigt eller i hög grad	inte eller i låg grad		
Bott i Sverige:				
hela mitt liv	2 (5%)	19 (49%)	18 (46%)	39 (100%)
1-10 år	9 (31%)	11 (38%)	9 (31%)	29 (100%)
Totalt	11 (16%)	30 (44%)	27 (40%)	68 (100%)

31% av de som inte är födda i Sverige i jämförelse med endast 5% av de födda i Sverige menade att engagemanget i RådRum ökat deras grad av tillit till politiker och tjänstemän (institutionell tillit). Skillnaden är tydlig och statistiskt signifikant²⁴. Skillnaden i svar skall så klart förstås mot bakgrund av den redan högre graden av tillit hos gruppen av rådgivare födda i Sverige, men indikerar även att engagemang i RådRum över tid kan höja graden av tillit och erbjuda ett skydd mot den utveckling som konstaterats i andra studier, nämligen att nyanländas tillit till det politiska systemet i det nya landet riskerar minska över tid (Adman & Strömblad 2015).

Liknande resultat framkommer beträffande det politiska intresset. För gruppen i helhet så är det 35% som instämmer fullständigt eller i hög grad med påståendet att RådRum ökat deras politiska intresse, i jämförelse med 41% som instämmer i liten grad eller inte alls. Utifrån dessa resultat så ter det sig inte som om engagemang i RådRum tycks öka graden av politiskt intresse. Om en uppdelning görs med avseende på rådgivare födda i Sverige och rådgivare födda utanför Sverige ges följande resultat:

Tabell 18: Genom mitt engagemang i RådRum så har jag ökat mitt politiska intresse

	Instämmer		Ingen åsikt	Tot. (%)
	fullständigt eller i hög grad	inte eller i låg grad		
Bott i Sverige:				
hela mitt liv	9 (23%)	18 (46%)	12 (31%)	39 (100%)
1-10 år	16 (52%)	11 (36%)	4 (13%)	31 (100%)
Totalt	25 (36%)	29 (41%)	16 (23%)	70 (100%)

Det politiska intresset ökar jämförelsevis mer hos rådgivare som inte är födda i Sverige²⁵. Svaren ger stöd för antagandet att RådRum, i synnerhet för rådgivare med egen erfarenhet av att vara nyanländ, utvecklar sina kompetenser och kunskaper om det svenska samhället, samt främjar utvecklingen av tillit till samhällets tjänstemän, myndigheter och organisationer. Liknande resultat framkom beträffande hur RådRum påverkat graden av engagemang i samhället. Medan övergripande 39% av respondenterna instämde fullständigt eller till stor del i detta påstående, så framkom följande bild vid en uppdelning med avseende på antal år i Sverige:

Tabell 19: Genom mitt engagemang i RådRum så har jag ökat mitt engagemang i det svenska samhället

	Instämmer		Ingen åsikt	Tot. (%)
	fullständigt eller i hög grad	inte eller i låg grad		
Bott i Sverige:	hög grad	låg grad	åsikt	Tot. (%)
hela mitt liv	10 (26%)	12 (32%)	16 (42%)	38 (100%)
1–10 år	16 (52%)	14 (45%)	1 (3)	31 (100%)
Totalt	26 (38%)	26 (38%)	17 (24%)	69 (100%)

En högre andel av rådgivarna som inte bott i Sverige i hela sitt liv tycks mena att RådRum ökat deras samhälleliga engagemang. Skillnaden mellan grupperna är statistiskt signifikant²⁶.

Inledningsvis angavs att 80% av rådgivarna uppgett att de blivit rådgivare för att hjälpa andra. Enkäten innehöll även frågor om i vilken grad rådgivarna menade att de utvecklat mer låt oss säga mänskliga kvaliteter, så som ökad solidaritet och möten med människor som de annars inte hade mött. Svaren på dessa frågor visar att en klar majoritet anger att så varit fallet. 76% angav att de ökat sin grad av solidaritet med andra människor och 74% att de genom RådRum mött människor som de annars inte mött. Inga större skillnader kunde i detta avseende ses mellan de två grupperna av rådgivare. I båda fallen var det högst en tredjedel som inte höll med om dessa två påståenden. Resultaten förstärker synen på RådRum som en arena med potential att främja relationer och lärande mellan individer från olika platser och ursprung, och potentiellt ökar graden av solidaritet i samhället.

Sammanfattningsvis antyder resultaten i denna del att rådgivare som inte bott i Sverige hela sitt liv, genom sitt engagemang i RådRum ökat graden av tillit till det politiska systemet, liksom det samhälleliga engagemanget. Skillnaderna i graden av tillit mellan respondenter som bott i Sverige hela sitt liv och respondenter som bott i Sverige kortare tid ligger i linje med tidigare gjorda undersökningar av graden av tillit i Sverige. Resultaten ger stöd för antagandet att engagemang i fora som RådRum, kan stärka graden av tillit i samhället och således utgöra ett potentiellt skydd mot utanförskap, och utanförskapets såväl individuella som samhälleliga negativa följder. Den stora andel rådgivare som angett att de genom sitt engagemang i RådRum ökat graden av solidaritet för andra och mött människor som de annars inte mött,

antyder sammantaget en tydlig potential för RådRum, som en arena som främjar utvecklingen av nya kollektiva identiteter och lojaliteter.

Men hur såg rådgivarna på enkätfrågorna om RådRums roll och relation till andra organisationer? Dessa resultat redovisas i rapportens följande del.

RÅDRUMS ROLL OCH SJÄLVSTÄNDIGHET

Då ett av RådRums grundläggande antaganden beträffande sin verksamhet, handlar om vikten av RådRum som ett civilsamhälleligt initiativ, och med en viss grad av oberoende i relation till det offentliga systemet, så innehöll enkäten frågor om dessa aspekter. Även i denna del testades dessa antaganden och jämfördes med avseende på rådgivare som bott i Sverige hela sitt liv och rådgivare som bott kortare tid i Sverige. Jämförelsen gjordes utifrån en hypotes om att synen på det civila samhällets roll och värde kan variera med avseende på födelseland och antal år i Sverige.

I syfte att närmare undersöka rådgivarnas syn på RådRums roll, innehöll enkäten diverse påståenden beträffande vikten av RådRums oberoende etc.

Tabell 20: Det är viktigt för besökarna att RådRum bygger på insatser från frivilliga (idéburna) organisationer:

	Instämmer		Ingen åsikt	Tot. (%)
	fullständigt eller i hög grad	inte eller i låg grad		
Bott i Sverige:	hög grad	låg grad	åsikt	Tot. (%)
hela mitt liv	27 (71%)	7 (18%)	4 (11%)	38 (100%)
1–10 år	12 (39%)	11 (35%)	8 (26%)	31 (100%)
Totalt	39 (57%)	18 (26%)	12 (17%)	69 (100%)

Nästan tre fjärdedelar (71%) av rådgivarna som är födda i Sverige instämmer fullständigt eller i hög grad i detta påstående i jämförelse med lite mer än en tredjedel (35%) av rådgivarna som inte är födda i Sverige²⁷. Motsvarande skillnader fås beträffande RådRums oberoende:

Tabell 21: RådRum bör ha en oberoende roll i relation till kommun och myndigheter:

	Instämmer		Ingen åsikt	Tot. (%)
	fullständigt eller i hög grad	inte eller i låg grad		
Bott i Sverige:	hög grad	låg grad	åsikt	Tot. (%)
hela mitt liv	25 (64%)	6 (15%)	8 (21%)	39 (100%)
1–10 år	11 (38%)	12 (41%)	6 (21%)	29 (100%)
Totalt	36 (53%)	18 (27%)	14 (20%)	68 (100%)

Mer än tre femtedelar av rådgivarna födda i Sverige (64%) instämmer fullständigt eller till stor del på detta påstående, jämfört med drygt två femtedelar (38%) av rådgivarna som inte är födda i Sverige²⁸. Svaren antyder att synen på RådRums nödvändiga och starka koppling till den idéburna sektorn och dess oberoende, till viss del kan bero på om man är född i Sverige eller inte. Resultatet reser således vissa frågetecken kring delar av RådRums tydliga och nödvändiga positionering mot det civila samhället, och dess oberoende. Resultaten är dock i högsta grad indikativa och kräver vidare studier. Skillnaden är egentligen på ett sätt tämligen given, om skillnaden i svar tolkas som en del av den hybrida karaktär och logik som RådRum bygger på, med traditioner hämtade från olika sektorer, länder och välfärdsregimer.

HÄLSA OCH DELAKTIGHET

Tidigare studier har visat att nyanlända i högre grad upplever olika typer av ohälsa, jämfört med personer födda i Sverige (Jönsson, Scaramuzzino 2016; Zdravokovic, Grahn, Björngren 2016). Enkäten innehöll

därför en fråga om hur rådgivarna upplevde sin hälsa. Bland rådgivarna i denna population uppgav nio av tio att deras hälsa var bra eller mycket bra. Inga större skillnader i svar kunde i detta avseende ses mellan rådgivare födda i Sverige och rådgivare som var födda utanför Sverige. Under fältarbetet intervjuade jag dock rådgivare vars livssituation präglades av ohälsa. En av de intervjuade rådgivarna som varit i Sverige sedan 2011, men som nu var arbetslös och delvis sjukskriven sa om sitt deltagande i RådRum:

”Tiden jag är här känns bra för mig. Jag är glad, och det räcker för mig. Det jag ger till folk, det kommer tillbaka och jag blir gladare”.

Tiden i RådRum erbjöd för denne rådgivare som var sjukskriven, en möjlighet till ökad meningsfullhet i väntan på sysselsättning eller på förbättrad hälsa. Detsamma är troligtvis fallet även för flera rådgivare med ursprung i Sverige som genom sitt engagemang ökar sin känsla av meningsfullhet och sammanhang i livet.

¹⁹ P= 0,545

²⁰ Denna skillnad gränsar till att vara statistiskt signifikant med p=0,74.

²¹ P=0,149

²² p= 0,147

²³ Skillnaden är dock inte statistiskt signifikant med p=0,186.

²⁴ P=0,016

²⁵ Denna skillnad är statistiskt signifikant med p=0,033.

²⁶ P=0,001

²⁷ Skillnaden är statistiskt signifikant med p= 0,025.

²⁸ Skillnaden är statistiskt signifikant med p=0,041.

RådRums betydelse för besökarna

I denna del redovisas resultat från fältbesök, intervjuer och samtal med besökarna, samt resultat från tidigare studier om RådRum som haft fokus på RådRums besökare. Syftet blir att med hjälp av dessa källor, försöka ringa in hur RådRum framträder ur besökarnas perspektiv. I syfte att levandegöra mötet mellan besökarna och RådRum kommer jag i denna del att bygga en del av mina skildringar på några av de fältanteckningar jag skrev under mina besök på RådRum. Mitt fältarbete inleddes med ett besök på Garaget i Malmö.

RÅDRUM GARAGET DEN 29:E JUNI 2017

”Jag träder in i lokalen, tittar mig om kring och frågar efter ett tag bibliotekarien var jag kan finna RådRum. Hon pekar in mot salen mot en grupp bestående av två bord. Mitt emot finns två mindre rum som går att stänga och där är rådgivarna fullt upptagna med att bistå besökare. Jag slår mig ner och inleder efter ett tag ett samtal med en man som sitter och väntar. Mannen berättar att han kom ifrån Iran, bott i Sverige i 30 år, arbetat med jobb för kommunen bland annat, så som att bygga prototyper för ljusstakar i kyrkan etc. Han berättade att han byggt den ljusstake som står i kyrkan i Limhamn, och vars design de sedan använt och serieproducerat: ”De byggde 16 stycken” säger han stolt. Han bor inte långt ifrån Garaget, och hade fått veta om RådRum för cirka en månad sedan, efter att han varit på Stadsbiblioteket. Han vill ha hjälp att ansöka om svenskt medborgarskap. Han har ansökt för ett år sedan säger han men det är problem. Han lyckas inte riktigt förklara varför. Han säger att han inte skaffat sig svenskt medborgarskap tidigare för att han alltid drömt om att återvända till Iran, när diktaturen försvinner. Han är här ensam och har hela sin familj i Iran. ”När jag drömmer så drömmer jag om Iran, och inte om Sverige” säger han. Han är dock rädd att återvända nu. Han vill nu ha medborgarskap och pass för att kunna resa som pensionär. Han har tidigare rest ibland till Danmark men då stoppats av polisen på väg in i Sverige igen. Det var inga problem att åka till Danmark, men att komma tillbaka. Jag frågar vad han tycker om RådRum och han säger att det är väldigt viktigt, och han hoppas de kan hjälpa honom. Jag frågar varför det behövs och han säger att det är svårt att veta var man skall vända sig, i synnerhet när man är från utlandet, och svårt att veta hur man skall skriva och tala till myndigheterna så att de förstår.

Kommunen och Migrationsverket kan inte göra detta. Troligtvis så får han inte pass, då hans iranska pass gått ut. Han säger att han är fånge i Sverige”.

Även om mannen i detta fall är en otypisk RådRumsbesökare då han bott i Sverige mer än 30 år, så visar den på några särdrag i RådRums verksamhet: rollen som intermediär som bistår personer med svårigheter att navigera genom det svenska organisations- och myndighetslandskapet. Exemplet illustrerar även hur RådRums insatser kan komma in i olika faser av en människas resa in i det svenska samhället: från asylsökande till nyanländ, från nyanländ till etablering, från etablering till svenska medborgare. Längs varje steg av denna resa kan det finnas behov av det praktiska stöd som RådRum erbjuder.

En av de första saker jag slås av under mina besök på RådRum, är platsen för rådgivningen, biblioteket. Flertalet RådRum får kostnadsfritt nyttja bibliotekens lokaler för sin verksamhet. På biblioteket befinner sig RådRum mitt i en verksamhet omgiven av människor som går och kommer samtidigt som de delar biblioteksytan med andra initiativ, som språkcaféer, läxhjälp etc. med liknande målgrupp i åtanke som RådRum. Bibliotekspersonalen deltar även i arbetsprocessen då det är troligt att många som kommer in hänvänder sig till dem för att fråga var de kan finna RådRum. RådRum kan således sägas befinna sig i ett system av olika insatser som på olika vis har till syfte att främja inkludering och ökad delaktighet i samhället. Denna inramning är viktig att hålla i åtanke, när frågan om resultat och effekter lyfts: För besökaren är RådRum bara en av flera olika aktiviteter som på olika sätt verkar för att främja ökad inkludering av nyanlända tredjelandsmedborgare. Bibliotekets betydelse som arena för nyanlända lyftes även i en rapport som 2018 gjordes om RådRum i Stockholm (Karlsson 2018)²⁹. I rapporten uttalar sig även bibliotekspersonal om de svårigheter de anser sig ha med att bistå hjälpsökande nyanlända och där RådRums insats uppenbarligen avlastar de kommunalt anställda bibliotekarierna (ibid.). En del RådRum, däribland RådRum i Kristianstad, ett av dem som jag mest fokuserat på, befinner sig dock inte på ett bibliotek utan har egna lokaler i hjärtat av stan. Men även i Kristianstad har verksamheten vissa dagar mottagning på den Urbana hembygdsgården³⁰, en

lokal med syfte att främja mötet mellan kommunen, nyanlända och olika idéburna initiativ i kommunen.

Mina intervjuer liksom intervjuer i tidigare rapporter om RådRum visar tydligt på RådRums vikt som guidande intermediär i mötet med ett komplext hjälp- och stödsystem. Detta var som inledningsvis nämnades även en av utgångspunkterna för etableringen av Citizen Advice Bureau i Storbritannien – se inledningsavsnittet. Många av de besökare jag mött menar att de hos RådRum får ett stöd som de inte får någon annanstans och om hur svårt det är när man inte kommer från Sverige, att veta vart man skall vända sig. Många har även svårt att förstå hur de skall fylla i olika slags blanketter och vad breven från myndigheterna egentligen betyder. Ett flertal nämner även hur RådRum kom att fylla ett behov som tidigare möttes av Arbetsförmedlingens lotsfunktion, ett skäl som även projektparterna själva lyfte som förklaring till RådRums initiala etablering och utveckling.

RÅDRUM GARAGET DEN 6/7 2017

”Det kommer in en kvinna som bor i Sverige sedan ett par år tillbaka. Hon ber att få tala arabiska men annars engelska. Det blir på engelska. Hon har permanent uppehållstillstånd, är ifrån Syrien. Hon flydde hit ifrån Turkiet då en kusin, verksam i Isis hotat att döda henne, om hon inte klär sig mer muslimskt. Han hotar även att döda hennes son, som flytt ifrån Syrien till Libanon där han befinner sig illegalt. Kvinna hade gått till polisen som kontaktat myndigheter i Ankara, som nu vill veta mer om hotet och kusinen. Hon är dock rädd att berätta om mannen. Hon är rädd och vet inte vad hon skall göra och säger upprepade gånger ”I have lost all hope”. Rådgivaren lyssnar empatiskt och upprepar att det är mycket svårt, att han förstår, men att de inget kan göra. Den andra rådgivaren, berättar att det ibland kommer folk som bara vill tala ut och för att gråta ut. Kanske kan vi inte göra så mycket men vi kan lyssna”.

Även i detta fall framgår tydligt komplexiteten som präglar många av RådRums besök, liksom RådRums roll som en arena för medmänsklighet. Även om rådgivarna inte omedelbart kan ge någon hjälp, så kan rådgivaren ge stöd och omtanke. Många av ärendena är väldigt komplexa och tar lång tid, så som ärenden om familjeåterföring, vilket är ett vanligt förekommande ärende.

Som redovisades inledningsvis så handlar en stor del av RådRums ärenden om att ge stöd att förstå

och fylla i olika typer av blanketter som besökarna kommer med. Många ärenden berör överklagande av beslut i Migrationsdomstolen, bostadsansökan och frågor om bostad, familjeåterföring, CSN, söka jobb och CV-stöd samt fakturaärenden. I ett av samtalen med en besökare som kommit till Sverige som ensamkommande och som nu kommit i kontakt med RådRum påpekar han hur han som ensamkommande barn, tidigare fick all hjälp, men hur han nu efter fyllda 18 år får betydligt mindre stöd. Som ensamkommande barn behövde han inte göra något själv, och nu förväntades han göra allt själv men hade då inte de kunskaper som krävdes. Synpunkten lyfter vikten av att tidigt ge ett stöd som även fokuserar på hjälp till självhjälp, så att individen lär sig att navigera i det nya landet. Samtal med en av RådRums samordnare pekar även i RådRums fall på risken att ibland göra för mycket, och risken att ett stöd i vissa fall fräntar individen möjligheten att själv lära sig det som krävs för att klara sig i det nya landet. Synpunkten berör diskussionen om gränsen mellan individens ansvar och det allmännas ansvar å ena sidan, och hänsyn till allas olika förutsättningar och förmågor å andra sidan, en diskussion som präglas av såväl ideologiska som normativa skillnader i synen på individens relation till systemet.

I analysen av rådgivarenkäten ovan om rådgivarnas syn på RådRum, dess oberoende och koppling till den frivilliga sektorn antydde att positioneringen mot det civila samhället tycktes viktigare för rådgivare födda i Sverige än för rådgivarna som var födda utanför EU. I samtalen och intervjuerna med besökarna försökte jag utröna hur besökarna såg på RådRum det vill säga om de uppfattade RådRum som något som var oberoende för kommunen eller det offentliga? Generellt var det på grund av språkproblem, svårt att få klarhet i denna fråga, ofta förstod inte besökarna frågan. Utifrån de svar jag fått är det troliga nog att de ser på RådRum som en blandning och lite både och. Ett flertal av de besökare jag mötte uppgav också att det var kommunen eller Arbetsförmedlingen som hänvisat dem till RådRum. Frågan om hur besökarna uppfattar RådRum i detta avseende är således något som kräver vidare studier, då intervjuer görs med hjälp av oberoende tolk.

<http://www.utredningradrum.nu/>
<https://www.kristianstad.se/sv/omsorg-och-hjalp/invandring-och-integration/motesplatser-traffpunkter/>

Slutdiskussion om RådRums värde, resultat och effekter

Vad går det då att utifrån de hittills redovisade resultaten, övergripande säga om RådRum? Vilka resultat och potentiella effekter genererar RådRums aktiviteter för RådRums besökare, rådgivare liksom för de i RådRum deltagande organisationerna och samhället i stort?

Beträffande rådgivningen och värdet av rådgivarnas engagemang i RådRum, har datainsamlingen gett ett antal intressanta resultat. Tydligt är att engagemanget i RådRum drivs av altruistiska skäl, med en tydlig vilja att hjälpa andra, och att detta engagemang i sin tur enligt rådgivarna, ökat graden av solidaritet med andra och främjat utvecklingen av nya bekantskaper och relationer. Respondenternas svar indikerar att nyanlända som engagerar sig i RådRum i högre grad än rådgivare födda i Sverige, lärt sig mer om det svenska samhället, ökat sin tillit till det politiska systemet och för människor i allmänhet samt ökat sitt politiska intresse. Då tidigare studier pekat på nyanländas lägre grad av tillit (Holmberg, Rothstein 2015) och de risker som detta kan medföra, indikerar resultaten hur nyanländas engagemang i aktiviteter så som RådRum, kan främja utvecklingen av såväl mellanmänsklig som samhällelig tillit. Liknande indikationer har framkommit i andra studier av initiativ innefattande ökad samverkan mellan de offentliga och civilsamhälleliga sektorerna, där denna samverkan har främjat nyanländas känsla av delaktighet och inkludering (Jönsson, Scaramuzzino 2016). Dessa resultat ger således värdefulla inspel till en pågående diskussion om värdet av ökad samverkan mellan de offentliga och civila samhällssektorerna. Ökad kunskap krävs dock för att närmare förstå mekanismerna bakom hur denna typ av engagemang genererar tillit, och hur typen av organisering (hybrida former och andra typer av civilsamhälleliga organisationer) påverkar resultatet och inriktning av insatserna.

Övergripande antyder resultaten att engagemanget i RådRum i begränsad omfattning stärkt rådgivarnas möjligheter till att få eller byta arbete, men att rådgivare med egna erfarenheter av att vara nyanländ likväl i något högre grad menar att så varit fallet. Här finns således en möjlighet för utveckling av RådRums

verksamhet och uppföljning. En möjlighet i detta avseende vore att utveckla samarbetet med Arbetsförmedlingen, och öka antalet rådgivare som inom ramen för sin etableringsplan gör praktik på RådRum och följa upp vilka effekter detta ger över tid. Kan det noteras skillnader mellan gruppen som gör praktik på RådRum i relation till andra typer av insatser, inom och utanför det civila samhället? Jämförelser av detta slag skulle förutom att möjliggöra studier av insatsens potentiella effekter, även möjliggöra intressanta jämförelser mellan olika typer av insatser som görs som en del av etableringsplanen. Vilka typer av aktiviteter har främjat utvecklingen av vilka kunskaper, kompetenser och grad av inkludering? Ökad kunskap av detta slag kan då utgöra en viktig grund för planering av de insatser som görs för och med nyanlända, i syfte att främja såväl individens självförverkligande i det nya landet (jobb, inkomst etc.) som utveckling av demokratin och samhällets grad av socialt kapital.

Resultaten pekar även på att RådRums orientering mot det civila samhället och dess oberoende, ter sig som potentiellt mindre viktigt för rådgivare födda utanför EU än för rådgivare födda i Sverige. Skillnaden indikerar en intressant möjlig skillnad mellan dessa gruppers syn på RådRum och det civila samhällets särart och mervärde och kan ge stöd för nödvändigheten av en kritisk granskning av några av det civila samhällets aktörers egna perspektiv på värdet av sin verksamhet och dess grundläggande antaganden. Resultaten leder till en fråga om skillnader i synsätt i detta avseende även kan innefatta en skillnad i synen på det civila samhället mellan en mer svensk folkrorelsetradition och dess fokus på mer kollektiva värden, och en mer liberal och rättighetsbaserad syn på medborgaren och individen? Delar av denna skillnad kan i så fall troligtvis härledas till RådRums konstruktion, som en hybrid mellan en svensk och mer brittisk välfärdsregim kombinerad med influenser från nyanländas hemländer. RådRum framstår ur detta perspektiv som en intressant mötesplats för influenser ifrån olika välfärdsregimer, vilket skapar möjlighet för ökad dialog och kunskapsutveckling om RådRums värde och organisering. Resultaten i denna del måste

dock tolkas försiktigt, främst med tanke på enkätens låga svarsfrekvens. Denna del av undersökningen bör således upprepas med målet att öka andelen respondenter. Intressant vore även att göra en uppföljande mätning i form av en före-efter-mätning, där samma grupp rådgivare följs över tid. En förhållandevis hög rörlighet av rådgivarna där många, i synnerhet gruppen med egna erfarenheter av att vara nyanländ, bara är sporadiskt verksam som rådgivare under kortare tidsperioder utgör dock en utmaning med ett sådant upplägg.

Intervjuer med rådgivare pekar vidare på att engagemanget i RådRum i tillfällen av ohälsa, främjar rådgivarnas känsla av delaktighet och sammanhang. Liknande resultat har framkommit i andra studier så som den tidigare omnämnda utvärderingen av NAD:s aktiviteter (Jönsson, Scaramuzzino 2016). Detta vore således ett område som med fördel kan följas upp med vidare studier kopplat till andra insatser som idag görs i Skåne, så som Partnerskap Skåne vars övergripande syfte är just att verka för ett mer evidensbaserat mottagande av nyanlända, som främjar nyanländas hälsa och välmående.

Resultaten i denna studie pekar övergripande mot en ökad medvetenhet inom samhällets olika sektorer, om vikten att i förhållande till en gemensam målgrupp så som nyanlända, ge ett mer samlat stöd med fokus på komplementaritet snarare än på konkurrens. Tydliga uttryck för detta inom RådRum är de deltagande organisationernas uppdelning med avseende på vem som gör vad, liksom de mer formaliserade samarbeten i form av IoP:er som utvecklats med ett antal kommuner. Diskussioner pågår även om en fortsättning innefattande ett ökat samarbete mellan RådRum och andra regionala initiativ såsom Partnerskap Skåne³¹ liksom Rädda Barnen och deras ”Vägen in”. Ökat samarbete mellan dessa initiativ kommer att ge möjligheter till lärande om vem som gör vad för vem, och främja en tydligare uppgiftsfördelning såväl med avseende på målgrupp, som typ av insats.

Även om vissa delar av RådRums insatser troligtvis kan sägas vara unika för RådRum, så erbjuder även andra organisationer stöd med att t.ex. fylla i blanketter och erbjuda ett medmänskligt stöd. Uppfattar besökarna i så fall någon skillnad mellan dessa olika insatser och i så fall vilken? Vad är skillnaden mellan RådRum och andra typer av lots- eller gränsgångarfunktioner som institutionaliseras i olika former

för att främja individens rättigheter och välmående i mötet med ett komplext system? Hur skiljer sig metodiken inom RådRum ifrån andra insatser som görs t.ex. i samordningsförbundet FINSAM:s regi, vars verksamhetsidé är att i tvärsektorieell samverkan erbjuda ett individnära stöd till olika grupper av medborgare med en problematik kopplat till olika typer av utanförskap (psykisk ohälsa, hemlöshet, missbruk, långtidsarbetslösa etc.)³²? Här finns troligtvis möjligheter till såväl lärande som synergier mellan olika typer av insatser, projekt och försöksverksamheter. Ökad kunskap om dessa ting torde medföra kvalitativa vinster för såväl asylsökande och nyanlända, som för samhället i stort. Beträffande denna fråga så ter det sig angeläget att gå ifrån projekt, och mer fokusera på samverkan inom ramen för ordinarie verksamhet, i syfte att undgå projektlogikens paradoxer (Fred 2018). De olika typer av överenskommelser och partnerskap som idag görs mellan kommuner och organisationer ur det civila samhället bör följas upp med fler empiriska studier av deras värden och effekter på kort och lång sikt.

Beträffande frågan om RådRums samhällsekonomiska effekter så var detta inte något som var möjligt att adressera inom ramen för detta uppdrag. Frågan är komplex och kräver mer långtgående studier, där hänsyn även tas till andra insatser som görs av andra aktörer inom olika sektorer med syfte att främja nyanländas integrering. Även en sådan analys måste göras med hänsyn till frågan om samhällskontraktet, och olika synsätt på vem som bör ansvara och betala för vad. Helt klart är dock att RådRum möter ett reellt behov hos målgruppen och utgör ett stöd och komplement till de insatser som görs i offentlig regi. Klart är också att RådRums insatser för målgruppen utgör en viktig del av handläggningen av många statliga men även kommunala ärenden som berör målgruppen och att RådRums insats torde förbättra kvalitén i dessa ärenden, men även potentiellt rättsäkereten i handläggningen. Ett rimligt antagande är att dessa insatser troligtvis inte skulle kunna göras inom ramen för de kommunala och statliga organisationernas ordinarie verksamheter utan att ytterligare resurser tillförs. Givet att den kostnad som RådRums frivilligrådgivare står för, om den omräknas i ekonomiska värden, slutligen måste ses som tämligen blygsam torde dock den kostnaden vara hanterbar om den delades mellan olika huvudmän. Så som ovan redan antytts, så bör kanske

heller inte slutligen frågan om RådRums värde sökas i strikt ekonomiska termer, utan snarar i de andra effekter, så som ökad tillit, som RådRums insatser potentiellt genererar. Dessa värden kan sedan i sig främja ekonomisk utveckling, men detta är en helt annan fråga. I en kommande undersökning ter det sig således angeläget att fördjupa kunskapen om hur insatser som RådRum, men även andra stödjande initiativ, på sikt främjar värden så som samhällelig tillit och demokratisk delaktighet. Viktigt att påminna sig om i detta avseende är vidare att även om sökandet efter effekter framstår som angeläget, så ger detta sökande inte alla gånger det svar som man tror då frågan om värde av

såväl ekonomisk som social art aldrig kan besvaras utan hänsyn tagen till en i grunden politisk diskussion om samhällskontraktets innehåll och gränser. Sökandet efter metoder och säkra empiriska resultat, blir utan denna medvetenhet många gånger en övning i att jämföra äpplen med päron i sökandet efter vilken frukt som smakar bäst. RådRums insatser bör ses just som en sådan möjlighet till fortsatt diskussion om samhällskontraktet, dess innehåll och gränser.

³¹ <http://partnerskapskane.se/>

³² FINSAM Mittskåne var också med och finansierade utvecklingen av RådRum i Höör, Hörby, Eslöv och initialt Lund.

Referenslista

Adman, P. & Strömblad, P. (2015) *Political trust as modest expectations: Exploring immigrants' falling confidence in Swedish political institutions*. Nordic Journal of Migration Research 5(3): 107–116

Bech, U (1998) *Risksamhället. På väg mot en annan modernitet*. Stockholm: Bokförlaget Daidalos AB

Brulin G & Svensson M (2011) *Att äga, styra och utvärdera stora projekt*. Lund: Studentlitteratur AB

Fischer, G (2009) *Advice on Everything. A History of the Citizens Advice Service in Harrow, 1939–2009*

Fred, M. (2018). *Projectification: the Trojan horse of local government*. Diss. Lund: Lunds universitet, 2018. Lund.

Gavelin, K, Kassman, A & Engel, C (2010) *Om idéburna organisationers särart & mervärde: en forskningskartläggning*. Tematisk studie 1. Stockholm: Överenskommelsen

Hansen, C (2017). *Lokala resurscenter – En uppföljning på uppdrag av MUCF*. Växjö: Linnéuniversitetet

Holmberg, S, & Rothstein, B, (2015). *Hög mellanmännisklig tillit i Sverige – men inte bland alla*, i Bergström, A & Johansson, B & Oscarsson, H & Oskarson, M (red), *Fragment*, Göteborgs universitet: SOM-institutet

Johansson H & Kassman A & Scaramuzzino Roberto (2011) *Staten och det civila samhällets organisationer i ett föränderligt välfärdssamhälle: perspektiv på en överenskommelse: andra tematiska studien* Stockholm: Överenskommelsen 2011

Johansson W A (2008) *Kritisk reflektion och handling I interaktiv forskning* ur Johansson, Gunnarsson, Stjernberg (red) *Gemensamt kunskapande – den interaktiva forskningens praktik* Växjö: Växjö University Press

Jönsson A & Scaramuzzino, R (2016) *Samverkan mellan stat, region och civilsamhälle för nyanländas etablering – En utvärdering av projektet NAD i Skåne*. Socialhögskolan: Lunds universitet

Karlsson, A (2018) *Kartläggning av integrationsutmaningar för nyanlända i Stockholms län*. Delegationen mot segregation Stockholm

Lindberg M & Nahnfelldt C (2017) *Idéburen innovation*. Göteborg: Idealistens förlag

OECD territorial reviews Skåne, Sweden 2012

Putnam, R,D, (1993), *Making Democracy Work, Civic Traditions in Modern Italy*, Princeton, New Jersey: Princeton University Press, (sv., övers, (1996), *Den fungerande demokratin: medborgarandans rötter i Italien*, Stockholm: SNS förlag)

Reuter M & Wijkström F & Essen von Johan (2012) *Policy Tools or Mirrors of Politics. Government-Voluntary Sector Compacts in the Post-Welfare State Age*. Ur Non profit Policy Forum, Volume 3, Issue 2 2012 Article 2

Rönqvist, Sofia (2015) *Är goda råd dyra? Slutsatser och reflektioner från utvärderingen av RådRum*. *Innovation och utveckling*. Malmö: Malmö högskola

Tronca, Luigi (2001) *How to define and measure social capital: The power of the network approach*. Review of research and social intervention. 2011, vol. 35, pp. 128–148

Vedung, E (2009) *Utvärdering i politik och förvaltning*. Lund: Studentlitteratur

Wijkström, F (2011) *Charity Speak and Business Talk. The On-going (Re)hybridization of civil Society*”, ur Wijkström, F, Zimmer, A. *Nordic Civil Society at a Cross-Roads. Transforming the Popular Movement Tradition*. Nomos

Wijkström F (2012) *Mellan omvandling och omförhandling. Civilsamhället i samhällskontraktet* ur Wijkström, Filip, Zimmer, Annette. *Nordic Civil Society at a Cross-Roads. Transforming the Popular Movement Tradition*. Nomos

Zdravkovic, S., Grahn, M. & Björngren Cuadra, C. (2016). *Kartläggning av nyanländas hälsa*. Malmö: MIM, Malmö högskola.

RådRum – åtta grundprinciper för verksamheten

RÅDGIVNINGEN ÄR KOSTNADSFRI. Vägledning som syftar till stärkt egenmakt och ökad social inkludering ska inte kosta pengar. RådRum finansieras med projektmedel och tjänar inte pengar på verksamheten.

RÅDGIVNINGEN ÄR OPARTISK. RådRum företräder ingen myndighet, företag eller organisation. Mötet utgår alltid från besökarens behov och vad rådgivaren bedömer vara den bästa rådgivningen vid det aktuella tillfället.

RÅDGIVNINGEN ÄR KONFIDENTIELL. Mötet mellan besökare och rådgivare sker konfidentiellt och utan krav på registrering eller diarieföring. Allt som sägs stannar i rummet. Rådgivaren upprättar ärendeblad för intern uppföljning och dokumentation.

RÅDGIVNINGEN ÄR ÖPPEN FÖR ALLA. Besökarens bakgrund har ingen betydelse. Rådgivarnas bakgrund och språkkunskaper gör RådRum särskilt lämpligt för nya svenskar och nyanlända.

RÅDGIVNINGEN ÄR GENERELL. Rådgivningen är inte inriktad mot ett visst ämne utan spänner över alla samhällsområden som är relevanta för besökaren. Rådgivaren kan ha ett specialområde men är framför allt bra på att söka olika sorters information.

RÅDRUM BESTÅR AV FRIVILLIGA RÅDGIVARE. Rådgivaren engagerar sig frivilligt för att bistå en person som behöver stöd och vägledning. Drivkraften är viljan att göra en insats för någon som befinner sig en utsatt situation. Rådgivaren får ersättning för sina utlägg men inte lön.

RÅDRUM ÄR FRIVILLIGT ATT BESÖKA. Till RådRum kommer besökaren frivilligt och utan krav på att redovisa sina möten för någon annan.

RÅDRUM BYGGER PÅ GEMENSAMT ÄGARSKAP. Varje möte mellan rådgivare och besökare är unikt och lösningarna skapas gemensamt och genom ömsesidigt inflytande över samtalet. I mötet får besökaren stöd och verktyg för att själv ta makten över och förändra sin livssituation.

Kontakt: info@radrumsverige.se

Mer information: www.radrumsverige.se facebook.com/radrumsverige/

